

A

BIHARI EV. REF. EGYHÁZMEGYE

1903. január hó 23-ik napján Nagyváradon

SZEMES LÁSZLÓ h. esperes és RITOÓK ZSIGMOND
egyházmegyei gondnok kettős elnöklete mellett tartott
rendkívüli, — és

1903. márczius hó 25-ik napján Nagyváradon

SZEMES LÁSZLÓ helyettes, — majd SÜLYOK ISTVÁN
rendes esperes és RITOÓK ZSIGMOND egyházmegyei
gondnok kettős elnöklete mellett tartott

RENDES KÖZGYÜLÉSÉNEK JEGYZŐKÖNYVE.

KIADTA:

A Z E G Y H Á Z M E G Y E.

NAGYVÁRAD.

NYOMATOTT LABZKY ARMIN KÖNYVNYOMD. JÁBAN

1903.

A

BIHARI EV. REF. EGYHÁZMEGYE

1903. január hó 23-ik napján Nagyváradon

SZEMES LÁSZLÓ h. esperes és RITOÓK ZSIGMOND egyház-
megyei gondnok kettős elnökle mellett tartott rendkívüli, — és

1903. márczius hó 25-ik napján Nagyváradon

SZEMES LÁSZLÓ helyettes, — majd SÜLYOK ISTVÁN rendes
esperes és RITOÓK ZSIGMOND egyházmegyei gondnok kettős
elnökle mellett tartott

RENDES KÖZGYÜLÉSÉNEK JEGYZŐKÖNYVE.

KIADTA :

A Z E G Y H Á Z M E G Y E .

NAGYVÁRAD.

NYOMATOTT LÁSZKY JÓZSEF NYOMDÁJÁBAN

1903.

J E G Y Z Ö K Ö N Y V.

Felvétetett Nagyváradon, 1903. évi január hó 23-ik napján a bihari
ev. ref. egyházmegye rendkívüli közgyűlése alkalmából.

Jelen voltak:

Szemes László h. esperes és *Ritoók Zsigmond* egyházmegyei
gondnok kettős elnöklése mellett:

Biró János, Csillag Lajos, Nádudvari Lajos, Csák
Máté egyházi, Kiss Elek, Hegyesi Márton, Miskolczy Árpád,
K. Nagy Sándor világi tanácsbírák, dr. Thúry Kálmán
ügyész, Tatár Zoltán világi, Zsigmond Ferencz és Sulyok
István egyházi jegyzők.

Lelkészek: Bugyi Sándor, Konrád Géza, Háger Miklós,
Csernák Béla, Szigeti Elek, Veres István, Nánási Imre,
Major Gyula, Bedő Károly, Szalai Pál, Rigó Lajos, Beth-
lendi Sándor, Surányi Lajos, Lévai Mihály, Hegedüs Ferencz,
Keresztesi Károly, Bokros Benedek, Borsos István, Doma
Gyula, Nyikos Sándor, Zagyva Gyula, Holkó József, Sziki
Ádám, Szokolai Béla, Leelősy István, Bugyi Mihály; s.
lelkészek: Szücs László, Szinok Zoltán.

Tanítótestület képviselőiben: Eszenyi Károly, Pércsi
Lajos.

Egyházak képviselőiben: Szöke Imre gondnok Ártánd-
ról, Némethi István gondnok Püspökiből, Füredy László és
Bary József Nagyváradról, Asztalos Lajos gondnok H.-K.-
Pályiból, Kászonyi Imre presbiter P.-Tamásiból, Pércsi
Lajos tanító Siterből, Székely Mihály gondnok F.-Vásár-
helyről, Biró László presbiter H.-K.-Ujlakról, Bódis János
gondnok P.-Ujlakról, Nagy Lajos presbiter Lessről, Olasz
Albert presbiter Váncsodról, Barta Imre gondnok Darvas-

ról, Bajusz Mihály gondnok Borsról, Kovács Mihály presbiter Örvéendről, Lovas Lajos gondnok Nyüvedről, Takács István gondnok K.-Jenőből, Sárközi Lajos gondnok Biharról, Fodor Gyula presbiter Szalárdról, Juhász Sándor gondnok Furtáról, Kóródi Bálint presbiter F.-Vásárhelyről, Nagy Károly gondnok Nagy-Szántóról, Máté Imre gondnok Pelbárthidáról, F. Tóth János gondnok Csökmőről, Tóth János gondnok Szt.-Jánosról, Kiss István gondnok N.-Kerekiből, Felföldi Sándor gondnok H.-K.-Kovácsiból, Debreczeni János gondnok M. Telkiből, Haraszti Mihály gondnok M.-Keresztiesről, ezeken kívül számos érdeklődő.

1 szám H. esperes Istenhez emelt buzgó imádság után :

a rendkívüli közgyűlést megnyitottnak nyilvánítja.

2. szám. Az egyházak képviselői megbízó leveleik számba vétele után

a fentebb közlött sorrendben igazoltatnak.

3. szám. A közgyűlés egyetlen tárgyának felvétele előtt egyházmegyei gondnok ur meghatottan hozza a közgyűlés tudomására a nagy veszteséget, mely ev. ref. egyházmegyénket a nemesszivü férfinak, Szunyogh Péternek, a vármegye elévülhetetlen érdemeket szerzett alispánjának s egyházmegyénk ügyszeretettel munkálkodott egyik tanácsbirájának váratlan elhalálozásával sujtotta.

A közgyűlés osztatlan, fájdalmas részvétellel értesül a váratlan gyászos nagy veszteségről. A nemesszivü férfinak, puritán jellemű igaz keresztyénnek, egyházmegyénk szeretettel környezett, hiven munkálkodott tanácsbirájának, — Szunyogh Péternek emlékét — érdemeinek méltányló kiemelésével jegyzőkönyvében megörökíti, s a nagy veszteség felett érzett részvételtjes fájdalomról a bánatos családot értesíti.

Az igaznak, a jónak és nemesnek emlékezete legyen áldott közöttünk.

4. szám. A közgyűlés a Serdült Bálint és társai nagyváradi presbiterek által a nagyváradi egyháztanács 63/902. sz. alatti esperes választásra vonatkozó határozat-

nak megsemmisítése s az esperességre nézve új szavazás elrendelése tárgyában felterjesztett felebbezése

hatásköri illetékességét megállapítja.

5. szám. Olvastatott Serdült Bálint és társai nagyváradi presbiterek felebbezése, melyben a nagyváradi egyháztanács 63/1902. sz. határozatának azon részét, mely az egyházmegyei általános tisztujítás alkalmából az esperesre adott szavazást tartalmazza, hatályon kívül helyezni s illetve e részben újabb szavazást elrendelni kérelmezik a következő okoknál fogva :

1. A jelzett presbiteri gyűlésen erőszakoskodások történtek, azok hatása alatt

2. András Gusztáv várad-olaszi-i algondnok az őt megillető szavazati jogtól megfosztatott, holott András Gusztávot a mellékelt választó-közgyűlési jegyzőkönyv szerint Sinka László váradujvárosi algondnokkal együtt, a kinek szavazó jogosultsága pedig kétségbe nem vonatott, az egyházfenntartó közönség választotta.

3. Sinka László algondnökká lételeével hivatalból lett szavazó joggal bíró tagja a presbiteriumnak s helye Mokri János presbiteri póttaggal töltetett be.

4. Szavazó jog engedtetett Gyöngyössy Gyula presbiternek, a ki csőd alatt állván, mint ilyen presbiter sem lehet.

5. A Gyöngyössy Gyula szavazó jogának elvonásával s az András Gusztáv szavazó jogának elismerésével a szavazás eredménye egészen ellenkezőleg tünt volna ki.

A közgyűlés a felebbezésre határozatát a következőkben mondja ki :

Kijelenti, hogy a nagyváradi egyháznak nem volt joga András Gusztáv olaszi-i algondnokot az esperes választása alkalmából szavazási jogától elzárni, mert a nevezett algondnok az egyház közönsége által választván s az egyh. törvényeink a gondnokoknak, tehát az algondnoknak is, ugyanazt a szavazási jogot, mely a presbitereket megilleti, megadván, András Gusztávnak az esperesre szavazatjoga volt.

Mokri János és Gyöngyössy Gyula azon-

ban helyesen gyakorolta szavazási jogát, mert Mokri János az algondnokká választott Sinka László helyett lett presbiterül behiva és mint presbiter gyakorolta jogát s teljesítette kötelességét. Gyöngyössy Gyula ellen pedig a panaszhoz csatolt okirat szerint a csöd sohasem volt elrendelve és így őt presbiteri jogában állítólagos csödben állása nem akadályozta.

A panaszban állított erőszakosság csak említettik, bizonyítani azonban meg sem kíséreltetett.

Minthogy e szerint, ha András Gusztáv Csák Máté lelkészre szavazott volna is, ez a többséget meg nem változtatta volna, legfeljebb a szavazatokat Csák Máté és Sulyok István lelkészek közt egyenlővé tette volna (16 és 16 szavazat).

Annálfogva annak a kérelemnek, hogy a nagyváradai egyházban új szavazás rendeltessék el, helyt adni nem lehetett.

Ennek folytán arra a felmerült és előzetesen megállapított kérdésekre, hogy a nagyváradai egyháznak az esperesre adott szavazata érvényes-e, vagy nem? s hogy ennek az egyháznak 6 szavazata az egyházmegye többi egyházai szavazatai közt számít-e, vagy nem? az egyházmegye közgyűlése szavazást rendelve el, arra a kérdésre, hogy a nagyváradai egyháznak az esperesre adott szavazata érvényes-é, vagy nem (igen vagy nem) 34 szavazattal 2 ellenében kimondja, hogy a szavazat érvényes, és arra a kérdésre, hogy a n.-váradai egyház 6 szavazata az esperesre adott szavazatokban számítandó-é, vagy nem, (igen vagy nem) 37 szavazattal 21 ellenében kimondja, hogy az egyház 6 szavazata az egyházmegye többi egyházai által adott szavazatok közzé számítandó.

Ezekhez képest egyhangulag odautasítja a szavazatbontó bizottságot, hogy a nagyváradai egyház esperesre adott szavazatát a szavazatbontó bizottsági jegyzőkönyvbe fölvevén, a választás eredményéről egészben tegyen jelentést a közgyűlés előtt.

Az 1-től 5. számig jegyzette Zsigmond Ferencz egyh. jegyző.

Hitelesítettett Nagyváradon, 1903. jan. 25.

Ritoók Zsigmond,

egyházm. gondnok.

Hegyesi Márton,

egyházm. vil. tanácsbíró.

J E G Y Z Ő K Ö N Y V.

Felvétetett Nagyváradon, 1903. évi márczius hó 25-én a bikari ev.
ref. egyházmegye tavaszi rendes közgyűlése alkalmából.

Jelen voltak :

Szemes László h. esperes, majd Sulyok István megválasztott esperes, Ritoók Zsigmond gondnok keltős elnöklése mellett : Csillag Lajos, Nádudvary Lajos, Biró János egyházi, Kiss Elek, K. Nagy Sándor, Hegyesi Márton, Miskolczy Árpád világi tanácsbírák, Tatár Zoltán, Hegyesi Pál, Lévai Mihály, Veres István jegyzők, dr. Thúry Kálmán, Zsigmond Ferencz közpénztáros.

Lelkészek : Szigethy Elek, Bethlendi Sándor, Surányi Lajos, Leelősi István, Major Gyula, Csernák Béla, Bot Ferencz, Háger Miklós, Bugyi Mihály, Holkó József, Rigó Lajos, Konrád Géza, Nánási Imre, Nyikos Sándor, Borsos István, Keresztesi Károly, Kiss Antal, Széki Ádám, Szalai Pál, Bugyi Sándor, Józsa Gábor, Hegedüs Ferencz, Bedő Károly, Doma Gyula, Domokos Károly vallástanár. Segédlelkészek : Szücs László, Vajó Sándor.

A tanítói karból : Eszenyi Károly, Engi Ferencz, Gerencsér József, Pércsi Károly, Cseh Ferencz, Mészáros Ferencz, Balogh István, Perekkó Imre, Benedek Blanka, Bartha József, Batta Tibor, Herczeg Kálmán, Szentpéteri Gábor, Juhász Lajos, Varga Béla.

Egyházak küldöttei : Szathmári Sándor Fugyiból, Nagy Károly, Oláh Ferencz N.-Szántóról, Bary József, Füredy László Nagyváradról, Németi István B.-Püspökiből, Haraszt Mihály M.-Keresztesről, Kiss István N.-Kerekiből, Tóth Sándor csökmői, Fazekas Sándor ártándi, K. Vékony Sándor bojti, G. Szabó József h.-k.-pályii, Forró Károly

h.-k.-ujlaki, Vajda László váncsodi, id. Kászonyi Imre p.-tamási-i, Debreczeni János m.-telki-i, Nagy Imre k.-marjai képviselők.

1. szám H. esperes Istenhez emelt buzgó könyörgés után

a gyűlést megnyitottnak nyilvánítja.

2 szám. Az egyházközségek képviselői megvizsgált s rendben talált megbízó leveleik alapján igazoltaknak jelentetnek ki.

3. szám. Olvasatott az egyházmegye 55/1902. sz. határozatával kiküldött szavazathontó bizottság által 1902. november hó 7-én felvett jegyzőkönyv, mely szerint az egyházmegyei tisztikarra beadott 41 egyház szavazata. Fugyivásárhely egyházközség nem küldött szavazatot. A nagyváradai egyház szavazata, melynek az esperes választásra vonatkozó része felebbezés alatt van, — feltételesen beszámíttatott, a szavazat érvényessége feletti döntés az egyházmegyei közgyűlésnek tartatván fenn. Ezeknek megállapítása után a szavazó levelek felbontatván, a következő eredmény tünt ki:

Az esperességet illetőleg, a felebbezés alatt levő nagyváradai szavazás feltételes beszámításával, Sulyok István nagyváradai lelkész nyert 29 szavazatot, Csák Máté nagyváradai lelkész 18 szavazatot.

Az egyh. megyei gondnokságra Ritoók Zsigmond nagyváradai ítélőtáblai elnök, — eddigi gondnok nyert 47 szavazatot.

Egyházi tanácsbiróságra Biró János 44, Csillag Lajos 44, Szemes László 44, Csák Máté 28, Nádudvari Lajos 24, Zsigmond Ferencz 22, Sulyok István 17, Lévai Mihály 4, Szigeti Elek 3, Rigó Lajos 3, Vadon Miklós 1 szavazatot nyertek.

Világi tanácsbiróságra Szunyogh Péter 47, Miskolczy Árpád 43, Hegyesi Márton 41, Kiss Elek 30, K. Nagy Sándor 26, dr. Várady Zsigmond 18, Rigó Ferencz 19, Csapó Dezső 7, Bary József 4 szavazatot nyertek.

Egyházmegyei egyházi jegyzőségre Lé-

vai Mihály 39, Veres István 27, Zsigmond Ferencz 6, Nánási Imre 10, Surányi Lajos 2, Keresztési Károly 3, Sulyok István, Major Gyula, Zagyva Gyula, Kiss Antal, Vadon Miklós, Konrád Géza 1—1 szavazatot nyertek.

Egyházmegyei világi jegyzőségre Tatár Zoltán 45, Hegyesi Pál 23, Lukács Ödön 16, Ertsey Péter 5, dr. Miskolczy Ferencz 4, Debreczeni József 1 szavazatot nyertek.

Lelkész gyámintézeti pénztárnokságra Nádudvari Lajos nyert 47 szavazatot.

Közigazgatási pénztárnokságra Zsigmond Ferencz 25, Nánási Imre 20, Lévai Mihály és Nádudvari Lajos 1—1 szavazatot nyertek.

Olvastatott ugyanazon bizottság második jegyzőkönyve, az első szavazás alkalmával abszolút többséget nem nyert egyik világi jegyzőre beadott szavazatok felbontása alkalmából. Az egyházmegye 42 egyháza mind beadta szavazatát. Ezek közül szabályszerűnek találtatott 40 egyház szavazata. A csatári egyház szavazata azért, mert a második szavazásra kitűzött Lukács Ödön és Hegyesi Pál valamelyike helyett Hegyesi Balázsra; M.-Telegd szavazata pedig azért, mert mindkét jelöltre szavazott, mint szabálytalan szavazatok félretétettek.

A 40 egyházköztség szabályszerűnek talált szavazó levelei felbontatván, azokból a következő eredmény tűnt ki:

Hegyessi Pál nyert 26, Lukács Ödön 20 szavazatot.

Olvastatott ugyanazon bizottság harmadik jegyzőkönyve, mely a nagyváradai egyháznak esperesre adott, de megfelelőbbézt s az egyházmegye 5/1903. sz. határozatával elbírált 6 szavazatát Sulyok István nagyváradai lelkész javára számítja be. Ezeknek alapján a szavazatbontó bizottság az új tíz éves ciklusra megalakított egyházmegyei tisztikar névsorát a következőkben jelenti be a közgyűlésnek:

Esperes: Sulyok István nagyváradai lelkész; egyházmegyei gondnok: Ritoók Zsigmond nagyváradai ítélőtáblai elnök; egyházi tanácsbírák: Biró János, Csillag Lajos, Szemes László, Csák Máté, Nádudvari Lajos; világi tanácsbírák: Szunyogh Péter, Miskolczy Árpád, Hegyesi Márton,

Kiss Elek, K. Nagy Sándor, lelkészgyámintézeti pénztárnok: Nádudvari Lajos; közigazgatási pénztárnok: Zsigmond Ferencz; egyházi jegyzők: Lévai Mihály és Veres István; világi jegyzők: Tatár Zoltán és Hegyesi Pál.

A közgyűlés örömmel értesül a választások eredménye felől, az új tisztikart hivatali állásukban megerősíti s megnyugtató reménnyel tekint munkálkodása elé. F.-Vásárhely a szavazat be nem küldése, Csátár és Mező-Telegd szabálytalan szavazatok beküldése miatt esperesi hivatal által igazolásra szólíttatnak fel.

4 szám. H. esperes üdvözli az új esperest s felhívja a hivatalos eskü letételére s székének elfoglalására. — Sulyok István megválasztott esperes az esküt készséggel leteszi s esperesi székét a következő magasszárnyalásu beszéddel foglalja el:

Méltóságos egyházmegyei gondnok ur!

Nagytiszteletű s tek. egyházmegyei közgyűlés!

Ajkaimon elhangzott az eskü szava. Ezzel elköteleztem magamat arra a szolgálatra, a mely e pillanattól fogva reám, mint esperesre várakozik. Egész mélységében és magasságában tárul fel előttem a kötelesség új mezeje, a melyen közvetlenül egyházmegyénk s közvetve magyar ref. egyházunk érdekében forgolódnom kell.

Tudom és érzem: nagy és érdemes elődök helyét foglalom el. S ha fogyatékos lelki erőmmel számot vetve, mégis elég bátor vagyok arra, hogy ama kiváló férfiak nyomaiba lépjek: teszem azt azzal az erős hittel, hogy a nagy Istennek kegyelme, a kinek végtelen ereje az erőtlenségben megdicsőül, minden a közjóra irányuló őszinte törekvésemmel és becsületes munkámmal segítőleg leend. Teszem ezt azzal az egyenes és férfias vallomással, hogy teljes bizalommal számítok egyházmegyénk nagynevű gondnokának, ő méltóságának jóindulatu támogatására, valamint a nt. s tek. tanácsbíró és egyházmegyei tisztikarnak, egyházmegyénk lelkészeinek és tanítóinak bizalomteljes segítségére, mint a melyek nélkül legjobb törekvéseim is

csak hiábavaló vergődés és eredménytelen kísérletezés lenne.

Mert mindnyájan tisztában vagyunk azzal, de mindekelőtt tudni kell nekem, hogy szerfölött nehéz, majdnem válságos időben foglalom el egyházmegyénknek egyik vezetői tisztét. Egyházunknak annyi vihart átélt hajója ugyanis a Scyllák és Charybdisek forgataga között halad és egy pillanatig se vagyunk biztosak a felöl: vajjon a következő perczben már nem kell-e erejüknek végső megfeszítésével emelni a kormányrudat a paliniroknak, hogy a katasztrófa nyílt torkát kikerülhessék.

A jelen helyzetnek nem tulsötét vonásokkal színezése ez. Vajha ugy volna! De nagyon sok ezerek szívének megdobbanása adott csaknem olyan régen is viszhangot, midőn egyházunknak egyik kimagasló vezér alakja emlékezetes beszédében egyebek között ezt mondta: „megnehezült az idők viharos járása felettünk.“ S hogy az azóta szálló igévé lett szavakban az eltitkolhatlan és kétségbevonhatatlan igazság rejlett, annak elég bizonyossága volt a nyomában felébredt prot. közvélemény megnyilatkozása, a melyre nézve ez a hatalmas beszéd olyan volt, mint mikor a tóba dobott kő által megindított hullámgörök mozgásba hozzák a tó vizének egész felszínét.

Tény és ezt az elfogulatlan szemlélő beismerni kénytelen: a helyzet és körülmények a legutóbbi pár évtized óta óriásit változtak. A XIX-ik század közepéig, sőt még ezentul is uralkodó liberális szellem hanyatlófélen van hazánkban. A köz- és magánéletben elég gyakran van alkalmunk találkozni a decadens irányzat számos törekvéseivel, megnyilatkozásai- s nem ritkán agresszív támadásaival. Felekezeti viszonyaink, noha a jobb jövő reményében az ugynevezett egyházpolitikai törvények megvalósulása körül magasabb állami cél érdekében a prot. egyházak hozták meg a legérzékenyebb áldozatot: a mult-hoz képest sokat romlott s innen, mint Pandora szelenczejéből tömérdek baj és nyomoruság tódult reánk, belülről és kívülről egyaránt.

Az sem titkolható többé, hogy ha bár nemzeti aspirációinknak még ma is ev. ref. egyházunk a legmegbízhatóbb és a multban annyiszor meybizonyított letétemé-

nyese: ez a meggyöződés korántsem olyan általános napjainkban, mint volt csak félszázaddal is ezelőtt, mikor e hazának fennmaradását avagy beláthatatlan időre elbukását a prot. egyházak ellenálló képességében látták és találták fel e nemzetnek elfogulatlan gondolkozású fiai, sőt úgy tetszik, mintha az államkormány élén álló férfiak szívében is mindegyre erősebb gyökeret verne azon felfogás, hogy Magyarország állami függetlensége és fentállása az újabb korszak által megteremtett alapokon annyira biztos és szilárd, hogy e részben a magyar protestantizmusra különösebben támaszkodni felesleges.

Csak így tudom némileg megindokolni, hogy a jog és méltányosság erkölcsi követelményétől eltekintve, a prot. egyháznak külső megerősítésén maga az államkormány sem igyekszik oly mérvben, miként azt fenséges multja, s a multban nagy nemzeti érdekekért annyiszor és pedig igen gyakran erején felül meghozott áldozatait, elévülhetetlen szolgálatait, valamint a jelenben is még mindig egész odaadással teljesített kiváló kulturális ténykedései méltán megérdemelnék. Mert a prot. egyház nemzet fentartó erejének kevésre becsülése és figyelmen kívül hagyása szembeszökő módon tűnik ki éppen az állami tisztviselők fizetésrendezése tárgyában benyújtott kormányjavaslatnál, mely még halvány reményt sem nyújt arra nézve, hogy prot. tanügyi férfaink fizetésekiegészítése az 1893. XXVI. t.-cz. intézkedésének megfelelő módon szintén megtörténni fog.

Holott nyilvánvaló, hogy az önfentartás súlya alatt roskadozó egyházaink e tekintetben az áállammal a versenyt fölvenni nem képesek. Tehát, ha prot. tanügyünk fejlődésének az innen bekövetkező akadályát elhárítani akarjuk: az egyház minden közegének teljes erővel oda hatnia kell, hogy a javaslat nemcsak a mi, de a haza érdekeinek is megfelelően változtassék.

Ha pedig mindezekhez hozzávesszük még egyháztársadalmi életünk sokféle kóros tüneteit: elismerni kell, hogy valóban nem phrasis az az állítás: „megnehezült az idők viharos járása felettünk“. S elérkezett a komoly pillanat, hogy minden erőnket összeszedve, egyfelől építsük, erősítsük Sionunknak annyi oldalról ostromolt falait, másfelől pedig az apostol szavaival élve: „felvegyük az Isten-

nek minden fegyverét, hogy egyenként és összesen ellenállhassunk a veszedelmes időknek. Különben, ha a mélyebb szántás céljából az eke szarvára nem vetjük gyorsan kezünket: visszanyomhatatlan erővel fog felharsanni bástyáinkon a vészkiáltás: „ardet ucalegon“.

A jövő teendőire nézve nálam hivatottabb férfiak megjelölték már az irányt, a melyet követni s a mely szerint cselekedni kell, ha a jövődöt magunknak biztosítani kívánjuk. Méltóztassék mégis megengedni, hogy ez alkalommal rövid reflexiókat fűzhessek egy pár olyan egyháztársadalmi kérdéshez, melyektől én sorvadozó egyházi életünk megújodását remélem,

Szólanı kívánok először is az újabb időben annyszor hangoztatott belmissió törekvésről. Ennek intenzivebb gyakorlására, sürgetésére irányuló mozgalom nem épen új keletű. Közel két évtized óta feltűnő módon hangoztatják ezt azok, a kik külföldi hittestvéreink egyházi életének közvetlen szemlélése után tapasztalásból győződtek meg arról a hatalmas eredményről, melyet a hatékonyan teljesített belmissióra visszavezetni lehet.

Nem mondhatnám, hogy valami különös rokonszenv fogadta nálunk ezt a törekvést. Amit úgy gondolom, elősegített egyfelől azon körülmény, hogy igen sokan a cura pastorális és belmisszió tekintetében nem distingváltak eléggé szabatosan s úgy vélték, hogy ez a kettő egészen födi egymást; másfelől pedig a belmisszió barátai, figyelmen kívül hagyva a hazai viszonyokat, egyházi életünknek a külföldétől eltérő sajátosságait, valamint hiveinknek faji jellegét: teljesen idegen minták szerint akartak dolgozni. Igen természetes tehát, hogy a reactió el nem maradhatott.

Az idő és korunk szellemének hatása azonban mindjobban meggyőz arról, hogy egy embernek a legodaadóbb munkája sem elegendő többé az egyházi élet terén feltoronyosodó nagy feladatok megoldására. Dogmaticus hittételeink ma is megvannak, e részben különösebb szemrehányás nem érhet bennünket. Ámde egyháztársadalmi életünk elszintelenedése, felekezeti öntudatunk meghalványodása sürgetőleg kényszerít, hogy minden területet munkába venni siessünk és segítő munkástársakról gondoskodjunk.

A jelenlegi lágymeleg, sőt indifferens hitélet megúj-

hodása, felvirágozása ezelőjéből le kell szállanunk a templomi szószék magaslatáról s az ige hirdetés és más szorosabb értelemben vett lelkesítő szolgálatokon kívül egyéb összekötő kapcsolatokat is kell létesíteni köztünk és hiveink között.

Erre pedig csak a belmissió eszközei alkalmasak egyedül. Sokat tanulhatnánk e tekintetben más egyházak papjaitól, a kik lázas tevékenységgel tömörítik egyesületekbe ifjú és felnőtt hiveiket s általában éles megfigyeléssel mindazon szálakat megragadják, melyekkel egyházuk tagjait az egyházhoz közelebb vonhatják.

Épen azért sulyt fektetni kívánok arra, hogy egyes gyülekezetünk viszonyai, életkörülményeinek megfelelő módon ez irányban komoly lépések tétessenek.

Ha egyházi életünk fellendülésének egyik tényezőjéül az okos belmissiót tekintem, a másik hatalmas segítő társat ott látom a kor színvonalán álló felekezeti iskoláinkban, a melyeknek még a legvegsőig fokozott áldozatkészség árán leendő megtartását is annyira elengedhetetlennek ítélem, hogy még ott is a hol ezekről lemondottunk; a helyzet és körülmények megváltozásával ismét visszaállításukra törekedni kell. Főleg nekem különösebben hangsúlyozni azt a hatalmas erőt, melyet létfenntartásunk szempontjából épen iskoláink képeznek; mert kétségtelen igazság, hogy anyaszentegyházunk pillérjei ezeken nyugodtak a múltban, s ezeken nyugodnak jelenben is legmegbízhatóbban.

Hogy a felekezeti iskola nagy horderejét kellően méltányolhassuk: elég utalnom arra a tapasztalati tényre, hogy a legutóbbi években mindegyik vallásfelekezet rendkívüli igyekezetet törekszik kifejteni iskolái érdekében. Nemcsak az eddigieket próbálja megtartani, hanem fokozott áldozatkészséggel újakat is létesíteni törekszik, még ott is, hol ennek felállítását az exclusiv felekezeti szemponton kívül más egyéb indok nem sürgeti.

E tekintetben mi sem gondolkozhatunk másképen.

Sőt a változott viszonyok között egygyel nagyobb szükségünk van arra, hogy gyermekeink, a kiknek kezén a jövő fordul meg, egyházunk meghamisíthatatlan, tiszta légkörében növekedjenek fel.

A mi pedig csak akkor lehetséges, ha mindenekelőtt

tanítóink átérik teljesen azt a nagy felelősséget, mely az egyházzal szemben vállaikon nyugszik.

Ha nemcsak azt tekintik egyedüli feladatuknak, hogy értelmes és józan gondolkozásu polgárokat növeljenek a magyar hazának, de kiváló gondot és figyelmet fordítanak arra, hogy nemes példaadás mellett lelkes és hithű egyháztagok kerüljenek ki kezeik alól.

Annélkül, hogy a vád és szemrehányás gondolata meg volna nálam, őszintén kimondom, hogy ez utóbbi tekintetben igen sok kívánni és javítani való van, a mennyiben éppen vallástanításunk tananyagának megválasztása és beosztása vagy talán a tanítás módszere nem mondható ez idő szerint valami szerencsésnek. Igérem és kötelességnek tartom, hogy hatáskörömben a sikeresebb eredmény érdekében mindent megtegyek. Tetszetős jelszavak tehát ne tévesszenek meg! A mely pillanatban eldobtuk magunktól iskoláinkat, olyanok lettünk, mint a szárnyán megsebzett madár. Nagyon sajnós tapasztalataink vannak igen közelről e tekintetben.

Kötelességemnek fogom tehát mindenkor tekinteni, hogy mindenütt, a hol gyülekezeteink az iskola fentartás nyomasztó gondjai alatt a teher ezen részét maguktól elhárítani az iskola beszüntetésével próbálnák meg: a legvégsőkig mindent megtegyek, hogy az iskola kezökből ki ne essék.

Napjainkban alig van kérdés, a mely a közvéleményt inkább foglalkoztatná, mint ez: miképen javítsuk egyházunk anyagi helyzetét.

Általános s nap-nap után felhangzik-e keserű panasz, hogy az egyház és iskola fentartásának óriás terhe alatt hiveink anyagi ereje teljesen kimerült s adózási képessége tovább már nem fokozható. Ha kívülről segítség nem jön: a katasztrófa menthetetlenül bekövetkezni fog.

E panaszban, tagadhatlanul, sok a megeczáfolhatatlan igazság. De hát mit tegyünk? Keserű lemondással bevárjuk, míg lassanként sebeinkben elvérzeni fogunk; míg egyházunk organismusában kihamvad az utolsó éltető párázs is, hogy aztán sötét hamu takarja be azt a rémséges temetőt, a melynek kapuján felírva van: élt egykor itt a három bércz és négy folyam partján egy magyar prot.

egyház, a mely századok véres zivatarjai közt hulló vére és élete árán megtartotta a hazát magyarnak és megtartotta a magyar haza sok ezreit a krisztusi tiszta evangéliumnak; a melyet a hosszú üldözések, börtönök és gályák meg nem törhettek: de a mely elalélt és kiszenvedett akkor, mikor szabadabb és boldogabb időben arról volt szó, hogy önmagában és ne önmagán kívül keresse létének föltételeit?

Elismerem, hogy a kor követelményei, a fokozódó igények súlyos terhet raknak vállainkra, jóval súlyosabbat, mint a minőt más vallásu polgártársaink viselnek. Ámde ne véljük, hogy ez csak most van így; a multban apáink jelentékenyen csekélyebb áldozattal tartották meg nekünk evangyéliumi egyházunkat. Relative épp olyan teherrel járt az egyház fentartásának ezer gondja rájuk nézve is, és mégis életre tudták kelteni azokat a hatalmas culturális és jótékonyági intézményeket, a melyekkel mi, utódok, büszkén dicsekedhetünk. Mert a jövő feladataival és kötelességeivel szemben a mienknél nagyobb önmegtagadással s mindenek felett lángolóbb lelkesséddel jártak el.

Ezekre van szükségünk ma is s a nyomukban fogatkozásnak induló önbizalmunk életre kel. Érezni fogjuk, hogy a magunk lábán megállani és önerönkből élni képesek vagyunk és nem igyekszünk elhíttetni magunkkal, hogy további fenmaradásunk sine qua nonja, a mint igen sokan a köztudatba beoltani s folyton hangoztatni szeretik, holott nem jó szolgálatot tesznek vele a magyar protestantizmusnak, az 1848. XX. t.-cz. megvalósítása.

Ugy állítani ezt oda, mint a magyar protestantizmus létkérdését: egyenes megtagadása multunknak, bántó kicsinylése a jelennek. Mert ha csakugyan így volna: akkor a magy. prot. egyház hasonló a feloszlásnak induló tetemhez, a melyet pillanatig galvanizálni lehetséges, de már az enyészet terítette szét felette szárnyait. Pedig talán idáig nem jutottunk még! Az a protestantizmus, a melynek jelszava: szabad egyház a szabad államban, sohasem követheti el azt az öngyilkosságot, hogy a mindenható állam karjai közé dobja magát.

Ne beszéljünk tehát az 1848-iki XX. t.-cz. beváltásáról, melynek következményeivel komolyan alig számoltak

le azok, a kik azt gyűléseken és sajtóban anynyira sürgetik.

Ne az államra, hanem önmagunkra támaszkodjunk. Van egy hatalmas bibliai elv : egymás terhét hordozzátok. Egyházi adóteherviselésünk mérvét a krisztusi szeretetből folyó nagyobb méltányosság irányítsa. Mivel a kinek több adatott, attól több is kéretik. Azok, a kiket az isteni gondviselés bővebb anyagi javakkal áldott meg : segítsenek leemelni szegényebb testvéreik vállairól a teher nagyobb részét.

Egyházi adózásunknak ezen elvnek megfelelően leendő átdolgozását helyzetünk javítási kérdésében a legfontosabbnak találom s ez irányban működni óhajtok.

Annyit azonban megérték, hogyha az államkormányzás, a jog, törvény és igazság jegyében folyik : akkor annak a kormánynak kötelessége éppen a haza jól felfogott érdekéből, hogy a felekezeti viszonyok nagy anomáliáit, mélységes ellentéteit, minden területen megszüntetni igyekezzék. A kiváltságos elsőszülöttségi jognak a kora lejárt. Az a magyar állam, a mely egykor állami és nemzeti fontos érdekből fejedelmi bőkezűséggel gondoskodott a róm. kat. egyházzal, és javakat bocsátott később az egészen nemzetiségi egyházak rendelkezésére is : tekintse erkölcsi kötelességének, a nélkül, hogy erre országos törvény kényszerítené, hogy a milliókat számláló prot. egyház ne legyen tovább a hazának mostoha gyermeke, hanem találjon utat és módot arra, hogy az anyagi erő hiányában ennek az egyháznak ereje se bénuljon meg ; ellenkezőleg : minél hatékonyabban munkáljon közre ama nagy kulturális feladatok megoldására, melyből nemcsak az egyházra, hanem magára az államra is óhajtott előny és haszon háramlik.

Tegye pedig ezt önként, minden ellenérték nélkül, teljes respektálásával, autonomikus jogainknak. Fokozottabb államsegély alakjában vagy valamely más czímen történjék-e ez : reám nézve teljesen közömbös. De az az elv, hogy a prot. egyházak mindennemű szükségleteit az állam fedezze : nem fér össze kardinális felfogásunkkal ; azt, még ha arany tálcán kínálná is az állam, visszautasítani kellene, nem pedig lelkesedni érte !

Méltóztassék megbocsátani, hogy ily huzamosan vettem igénybe figyelmöket. Lehet: gondolkozásom egy és más ponton eltér az igen tisztelt egyházmegye némely tagjainak felfogásától. Egy dologban azonban találkozunk, abban t. i., hogy mindnyájunk előtt féltve szeretett egyházunknak közjava lebeg. Agyunk és szivünk ennek áll rendelkezésére.

Kérve kérem egyházmegyénk minden tagját, mindenekelőtt Méltóságodat, mint mély bölcsességben és tapasztalatban páratlan vezérünket, az egyházi és világi tanácsbírói kart, tisztviselőit, lelkésztársaimat és a tanító urakat, hogy az egyház javát czélzó becsületes munkámban és törekvésemben bizalmukkal, hathatós támogatásukkal megajándékozni sziveskedjenek. Minden igyekezetem arra irányul, hogy jobbra és balra tekintet nélkül, a törvény egyenes útján haladjak, a munka és kötelességteljesítésében példát mutassak.

De viszont mindenkitől elvárom, hogy kiki a maga hatáskörében lelkiismeretes hűséggel és pontossággal tegyen eleget azoknak a kívánalmaknak, a melyeket a törvény és jó rend elébe szab. A kölcsönös becsülés és szeretet hason át mindnyájunkat, mint egy nagy eszmének harczosait. Uraim! Sursum corda! fel a szivekkel! A részemre előlegezett megtisztelő és épen azért reám felelősségterhes, súlyos kötelezettséget rovó bizalmat megköszönve, ajánlom magam nagybecsü jóindulatokba!

A közgyűlés szives örömmel és megelégedéssel üdvözli Sulyok Isvánt az egyh. megye egyh. elnöki székén, megválasztatását és megerősíttetését tudomásul vétel végett az egyh. kerületi közgyűlésnek bejelenti. Székfoglaló beszédét egész terjedelmében jegyzőkönyvébe felveszi s ezt a jegyzőkönyvi számot az egyházkerület testvér egyházmegyéivel közölni határozza, Szemes László h. esperesnek pedig az egyh. megye ideiglenes vezetése körül mindenkor tapasztalt buzgalmaért meleg köszönetét és elismerését jegyzőkönyvileg is kifejezi.

5. szám. Egyházmegyei gondnok ur köszönetét fejezve

ki az egyházmegye közönségének ismételten benne özpontosult bizodalmaért, gondnoki székét a következő beszéddel foglalja el.

Tisztelt egyházmegyei közgyűlés !

Köszönöm azt a kitüntető bizalmat, melyben az egyházmegye közönsége részesített. Nyugodtan vonultam volna vissza s erősebb egyénnek adtam volna át azt a tért, a melyen egyházunk érdekében munkálkodni az egyházmegye felhívott és kötelezett, mert éreznem kell, hogy hanyatló erőkkkel s öregségi gyengeségekkel is küzdve s az időben is korlátozva, nem tölthetem be ezt a helyet úgy, a mint óhajtanám, de vonakodás nélkül engedelmeskedem az egyházmegye rendelkezésének.

Az lenne nekem a boldogító tudat s az emelné még ennek a különben is nagybecsű bizalomnak az erkölcsi értékét, ha értelmünk és érzelmeink is teljesen öszhangzók lennének, de ehhez már reményt is alig táplálhatok. Nem politikai egyetértésre és együttérzésre czélozok, sőt jól tudom, hogy az egyházmegye közönsége igazán magas foku intellektualitást tanusított, midőn ez egyházi ügyben a politikai érzelmeket magától távoltartotta. Én sem akarom egy pillanatra sem a politikát ebbe az általam kívánatosnak jelzett értelmi és érzelmi egyetértés körébe vonni. Az volna nekem a boldogító tudat, ha egyházi érdekeink körében lehetnénk teljesen öszhangzók.

Méltóztassék megengedni, tisztelt egyházmegyei közgyűlés, ha nézeteim előadásával a közgyűlés idejéből egy részt, — talán jelentékeny részt elvonok, de szükségesnek tartom nézeteimet lehetőleg röviden kifejteni, őszintén, mint ezt a dolog komolysága követeli s azért, hogy az egyházmegye közönségét gondolkozásom s irányzatom felől, a mennyire képes vagyok, teljesen tájékoztassam s össze nem férő vélemény eltérés esetében alkalmat is adjak arra, hogy az egyházmegye állásomról is megfelelően rendelkezessék.

Amennyire én tudom, majdnem általános a panasz a convent, egyházi vezérlő férfaink s a kormány ellen, mert a lelkészi s tanítói fizetésekre, az egyházaknak az egyházi adózás alul való felmentésére vagy inkább ez

adóterheknek minél inkább való csökkentésére a kívánalmaknak nem eléggé tesznek eleget.

Azt észlelem, hogy az országos — egyetemes egyházban a közvélemény az egyházon kívül álló tényezőkre és nem saját híveinek erejére kíván támaszkodni. Nem azért panaszkodik, hogy az egyház hívei hitben és erkölcsben fogyatékosak, áldozatkészségben lankadtak, egyházunk érdekei iránt közönyösek, hanem mert a fizetés nem elég, az egyházi adó pedig elviselhetetlenül sok s az állami segély csekély.

És én igazságosnak s helyesnek is tartom azt a tanítást, hogy méltó a munkás a maga bérére. Lelkészeinket s tanítóinkat nem szabad oly helyzetben hagynunk, *hogy őket a szegénység lealázza; képtelenné tegye az önművelődésre, az emelkedettségre, vagy éppen veszélyeztesse az önfentartást s a család fentartását.*

Az én nézetem, elvem, mondhatnám: ideálom azonban az, *hogy minden vallásfelekezet viselje a maga egyházának fentartási költségeit*, az isteni tiszteletnek, a lelkész-társaságnak a u. n. belső hivatalnokok s alkalmazottak fizetésének s az egyház igazgatásnak összes költségeit.

Labonlay: az északamerikai egyesült államok történetében azt írja, hogy „zsarnokságnak tartanák ott arra kényszeríteni valakit, hogy saját pénzén oly vallást tartson fel, mely nem az övé“. Ugyancsak ő mondja: az államtól elkülönített egyház, tehát sem belső villongás, sem pénzen megvásárolt szövetség“, ez az Egyesült-államokban a szabadság egyik főkélléke.

És ennek a különben is mély belátásu írónak igazsága van. Ha nem akarunk belső villongásokat, ha nem akarjuk, hogy az állam esetleg egyik vagy másik egyházszövetségét pénzen vásárolja meg, ha nem akarjuk, hogy az egyház autonóm jogait áruba bocsássa, arra kell igyekeznünk, hogy az egyházat vallási vonatkozásaiban elkülönítsük az államtól.

Jól tudom, hogy ennek az előttem kívánatos állapotnak keresztülvitelét az öröklött és tényleges helyzet ez idő szerint akadályozza, egyik vagy másik egyház kára, sőt pusztulása nélkül egyszerre nem is kivihető.

Nem lehet tehát semmi kifogásom az ellen, hogy az

állam segélyezésben részesítse az egyházakat s azoknak iskoláit. Megtalálom ehhez a követeléshez az igazság feltételeit is, mert ha már fizetnünk kell az államnak, úgy a magunk mint más vallásfelekezetek javára, jogos — egyébtől eltekintve is — hogy mi is részesüljünk annak az előnyeiben is.

Elvileg azonban annál a felfogásomnál maradok, hogy *a legigazságosabb egyszersmind a leghelyesebb, rendszer volna, ha minden egyház viselné a maga egyházának fentartási költséget, igyekezetünket, munkásságunkat arra kellene irányítani, hogy ezt a rendszert míg időnk van rá, vigyük keresztül*, nem pedig csupán arra, hogy a fentartás költségeit vagy annak minél nagyobb részét az államra hárítsuk át, hova úgy is végeredményben nekünk kell a fedezetet közadókban befizetni.

Indokolom a nézetemet.

Oly államban élünk t. közgyűlés, melyben alkotmányosan a többségnek kell uralkodnia. Absolut uralomról nem is akarok szólni, a mely a mi egyházunkra csak kedvezőlenebb helyzetet teremtené. A törvényeket tehát a többség hozza. Magyarországon azonban a protestáns lakosság alig valamivel több 22 % -nál, a nem protestáns elem tehát csaknem 78 %, vagy csak a római és görög katolikusokat számítva, ez is 59 $\frac{6}{10}$ %.

Már most *mi biztosít minket arról, hogy ez az állami segély örökös lesz*, — nem is szólva a socialista államról, mely, ha ma képtelennek látszik is, mindenkorra nem tekinthető kizártnak, — de gondoljunk csak a háboru esetére, a midőn az államnak önfentartása követeli, hogy minden anyagi erejét saját fentartására fordítsa?

Ha az állam, az egyházak által már élvezett segélyt egyszer — bármikor megvonná, *melyre az egyház fentartása basírozva lenne, ez a prot. egyház nagymérvű pusztulását vonná maga után*.

De tegyük fel, hogy ez lehetetlen s arra Magyarországon többség soha sem lesz kapható, hogy az állam segélyét az egyházaktól megvonja, — habár ez a feltevés előttem merésznek látszik, — hanem azt a lehetőséget mégis csak meg kell engednünk, hogy a hol a lakosság 22 % -val szemben 78 % áll, s a hol a kisebbség egyházi

költségei fedezésében a többség legalább is részt vesz, *ott az államnak az egyházra való befolyása, az autonom jogokba való beavatkozása nem lehetetlen*, legalább ez az állapot nem megnyugtató.

Visszatérés a szegénységbe, csak hogy autonómiánkat megvédhessük, vagy az egyház tagjainak áldozatkészségére való eredményes hivatkozás a mi, ismert viszonyaink közt, képtelenség: Lehetett ez Scotiában az angol állami egyházzal szemben, de az az erős hit az autonom jogokhoz való törhetetlen ragaszkodás, hol van nálunk? Láthatjuk abból a törekvésből, a melylyel iskoláinkat egyházaink egy része állami iskolákká átadni igyekezett, csak hogy a vélt tehertől szabaduljon, habár a tehernek ez az áthárítása csak képzelt, mert akár az állam, akár az egyház közvetítésével a terhet, mégis csak a nép, — vagyis mindannyian viseljük.

Ezek az okok, a miért én az 1848. XX. t. cz. 3. §-nak végrehajtásáért sem lelkesülök. Mit tesz az, hogy „minden bevett vallásfelekezet egyházi és iskolai szükségai közálladalmi költségek által fedeztessenek”? Szó szerint azt, hogy a mint a többi egyház tagjai a ref. egyházi és iskolai költségeikhez hozzájárulnak, a ref. egyház tagjai is tartoznak a többi egyház, — tehát a róm. és görög kath. egyház költségeikhez járulni. A ref. egyház tagjai a cath. egyház fényes, pompás, gazdag szertartásaihoz, művészi berendezéseikhez járuljanak, a cath. egyház tagjai is segítsenek hordozni azt a terhet, a mit a szerény, mondhatnám külsőleg szegényes ref. egyház isteni tisztelete s felszerelése igényel!

Vagy ám magyarázzuk a törvényt úgy, a mint az 1848. XX. t. cz. 3 §-nak barátai magyarázzák. A cath. egyház az állam gazdag adományaival már ki van elégítve, azok a vallásfelekezetek tarthatnak még igényt kielégítésre, a melyek az állam adományaiban nem részesültek. De hol van a biztosítékunk arra, hogy a jövő ezt mindig így fogja magyarázni?

És most visszatérek oda, a honnan kiindultam.

Jogosult az anyagiak után való törekvés. Lelkészeinket és tanítóinkat nem szabad oly helyzetbe hagynunk,

hogy a szegénység őket emberi méltóságukban lealázza, hogy önképzésüket megakadályozza, hogy maguk és családjuk fentartását kétséssé tegye. Annak, a mit ők tőlünk követelhetnek, ez a minimuma. A történeti előzményekre s a jelen állapotra tekintettel nem lehet alapos kifogás az ellen, hogy az állam az egyházat mai válságos helyzetében segítse. De ezzel nem csak kimerítettnek, hanem még megközelítettnek sem tartom azokat a teendőket, amelyek ránk várnak.

Mi volna itt a teendő? Annak fejtegetése messze vezetne. Nem is kísérlem meg e kérdésre adható felelet részleteibe bocsátkozni. Csak azt a felfogásomat óhajtottam megvilágosítani, hogy az a törekvés: áthárítani az egyházfentartás költségeit vagy annak egyrészét az államra, egy jóakaratu többség vezetése és kormány igazgatása alatt ugyan lehet hasznos, de soha sem biztos s oly veszélyes, hogy a segély megvonása sokkal nehezebb megkísérlés közé, súlyosabb válság elé juttatná az egyházat, mint valaha volt.

Nem az államsegélynek ilyen vagy amolyan foka, nem kisebb vagy nagyobb adomány menthet meg minket, hanem saját benső erőnk.

Nincs mire támaszkodnunk, legalább állandóan és biztosan nincs, ha magunkra nem támaszkodhatunk!

Azért az egyházi adók rendezése, (az állami adók bizonyos mérsékelt százaléka alapján) égető szükség s minden egyházközségben arra kellene törekedni, hogy a presbyterium egyházfentartási alapot létesítsen, bármily parányi kezdettel, de kezdje meg s folytassa addig, míg a kiadások minimuma fedezve lenni látszik.

Ez az áldozat a jövőért lenne hozva s elhatározása a jelentől nagy önzetlenséget követel. De szabadságunk, autonómiánk, ezzel együtt létünk feltétele ez. Épen azért az állammal szemben sem ajánlható túlkövetelőnek lenni, nehogy egyszer visszaesés következzen be. Nem az állam érdekében mondom ezt, hanem az egyház jövője érdekében.

A mi azonban előttem még fontosabb, mint az anyagi rendezkedés, az a törekvés, hogy egyházunk tagjai közt az értelmi és erkölcsi erők fokoztassanak, növeltesse és erősbítsenek.

Az értelmi és erkölcsi erő t. közgyűlés, a legnagyobb kincs. Ha ez a kincsünk a kívánatos fokozatban egyházunk tagjaiban meg volna, nem félhetnénk a jövőtől s annak válságaitól. Akkor nem kellene tartanunk az anyagi segély esetleges elvonásától sem s nem az egyház s az iskolák felett gyakorolt jogainkba való beavatkozástól sem. Mert az anyagi segély esetleges elvonását pótolhatná az egyházhoz tartozó hivek áldozatkészsége, jogainkat biztosítaná az autonóm jogokhoz való hűség.

Az értelmi és erkölcsi erő: hatalom, bármit mondjanak a materialisták, a kik azt tagadják, vagy befolyását jelentéktelennek állítják. Ezt a hatalmat azonban nem szerezheti meg egy nép, vagy az egyház spontan. Erre nevelni kell a nemzedéket, sőt nemzedékeket kell nevelni. Jellemmé kell fejleszteni az erkölcsösséget, mely azután olyan lesz, mint a természeti erő, természeti törvények szerint működik.

Ennek az értelmi s főleg az erkölcsi erőnek a megszerzése első sorban lelkészeinktől s tanítóinktól függ. Senki sem közelíthet oly biztosan, oly közvetlenül a gyermekkortól kezdve az egész életen át az egyház hiviéhez, különösen a nagy számhoz, mint a lelkész és a tanító. Reájuk vagyunk utalva, ha ezeket az erőket megszerezni óhajtjuk. Az ő végtelen kitaró munkájuk és példájuk az, a mi a nevelés valódi áldásait az életbe átviszi.

Az erkölcsiségnek alapja — mindenütt, de kiválóan a népnél: a vallásosság. Mert ismert-e valaki, valaha, erkölcsileg megbízható népet, vallásos alap nélkül? Talán egyént igen, de népet soha! Valamint ismert a történelem külsőleg vallásos, de erkölcstelen népet, ellenben vallástalan és erkölcsileg megbízható, vagy épen kifogástalan népet, nem. És azért az állítom, hogy a mi tanítóink lelkészeinknek hitbeli munkatársaik, azoknak kell lenniök, ha hivatásukat helyesen akarják felfogni. Mindannyiunknak munkatársaink kik arra törekszünk, hogy az egyház hiviért értelmi és erkölcsi erőben növekedjenek. Fontolják meg

a mi tanítóink, hogy az iskola igen keveset vagy semmit sem ér, ha nem nevel. Ott kell már teljes erővel megindítani a nevelést.

Nagy erővesztésünk van azokban az egyháztagokban is, a kiknek lelkét az uralkodó skepticizmus elborította. Én a skepsist, a mi vélemény szabadságunkra is tekintettel, nem tartom magában véve elítélendőnek, a legnagyobb elmék közül is sokan, a kik a hitről régebbi időkben és korunkban is gondolkoztak s azok között a legjobbak is keresztül mentek a kételkedés lelki állapotán. De a skepsis nem lehet cél, észszerűleg csak arra szolgálhat, hogy vizsgálódjunk, mérlegeljük az okokat, melyek egy vagy más irányra dönthetik el gondolkodásunkat, arra indíthat, hogy ha az ész képtelen a titkok rejtélyébe hatolni és nem képes megfejtetni először is p. o. magát az életet, az állandóan előttünk levő, mozgó, ható ezt a nagy rejtélyt, s mégis lelkünk feltétlenül sürget a megállapodásra, tehát a hithez folyamodjunk, vagy ám másként döntsünk a kérdésben. A skepsis tehát csak arra indító ok lehet, hogy mindeneket megvizsgáljunk. A skepticizmus mint tudományos rendszer, mint állandó állapot, mint cél észszerűtlen és terméketlen.

És kérdem, melyik egyház az, a mely több lelki szabadságot nyújtana, mint a ref. egyház? melyik egyház az, melynek igazgatása szabadabb s democraticusabb lenne mint a ref. egyházé?

Hosszu ideig is vontam el a tisztelt közgyűlés figyelmét. Berekesztésül csak azt kívánom még kijelenteni, hogy a mi egyházunkban nem az a jelenség látszik aggasztónak, hogy a hazai hitfelekezetek közt arányszámunk 10 év alatt $\frac{2}{10}$ -ed százalékkal csökkent. Igaz ugyan, hogy ez a csökkenés egy század alatt, ha mindig így tartana már $2\frac{0}{10}$ -ot mutatna, de csak az arányszámban, a mi mellett az abszolút szám még mindig növekedhetik; a mint ez a közelebb lefolyt 10 év alatt is történt, a midőn az arányszám $\frac{2}{10}$ -kal csökkent, az abszolút száma az egyház hiveinek több mint 200,000-rel szaporodott. Én az aggodalmat abban látom, hogy nincs bennünk elég lelkesedés, kitartás és munkakedv egyházi érdekeink iránt.

Tegyük meg kötelességeinket szere-

tettel és önzetlenül minden irányban, gondozzuk egyházainkat, gondozzuk a filiákban és missiókban élő hitrokonainkat intenzívebb módon, mint eddigelé, fokozzuk értelmi és erkölcsi erőinket s ha tetteinkben a szeretet, igazság és a szabadság vezérel, megszégyenítjük azoknak a jövődölését, a kik azt állítják, hogy a magyarországi ev. ref. egyház sülyedő irányban van s veszély felé közelit.

Adja Isten, hogy e jövődölést megszégyenithessük!

A közgyűlés szíves örömmel és közmegelegedéssel veszi szeretettel környezett gondnokának áldozatkészségét, melylyel magas kora s hivatali nagy elfoglaltsága mellett is egyházmegyénk vezetésére készséggel ajánlkozik. Isten áldását kéri hű munkálkodására.

6. szám. Esperes hivatali eskü letételére hívja fel Lévai Mihály, Veres István és Hegyesi Pál ujonnan választott egyházmegyei jegyzőket.

Nevezettek a hivatali esküt letevén, jegyzői hivatalukat a közgyűlés szíves üdvözlése mellett elfoglalják.

7. szám. Az egyházmegye többi tisztviselői már az előző cyklusokban is hivatali eskü mellett teljesítvén megbízásukat,

rájuk nézve most az eskü letevésének szüksége nem forog fenn.

8. szám. Az esperesi levéltár átadása, illetve átvételére bizottságul.

Nádudvari Lajos és Zsigmond Ferencz kéretnek fel s küldetnek ki.

9. szám. A közigazgatási pénztár átadása, illetve átvételére bizottságul

Esperes és Szemes László tanácsbíró kéretnek fel s küldetnek ki.

10. szám. H. esperes Szemes László betérjeszti 1902. év szept. 24-től mai napig az egyházak beléletében észlelt mozzanatokról következő jelentését :

Nagytisztelű egyházmegyei közgyűlés !

A mult 1902. évi szept. 25-én tartott közgyűlés óta az általam tett lényegesebb s a közgyűlés figyelmét érdemlő ügyekről a következőkben van szerencsém jelentésemet megtenni :

1. Szept. 28-án Biró Károly debreczeni végzett tanítóképezdésnek a pusztajlakai egyházba tanítóul megválasztását s alkalmaztatását — ideiglenes jelleggel — egy évre engedélyeztem.

2. Október 10-én Vajó Sándor végzett hittanhallgató részére — püspöki kibocsátás alapján, — nagytt. Sulyok István nagyváradi lelkész mellé segédlelkészül alkalmaztatása iránt felhatalmazást adtam.

3. Leelőssy István kismarjai lelkész okt. 14-én arról értesít, hogy a kismarjai iskolák kanyaró járvány miatt mindannyian bezárattak.

4. Okt. 15-én a pelbárthidai egyház felterjesztésére az ott elválasztott Perekó Imre okleveles tanítót — minősültségét igazoló okmányainak fizetés kiegészítés céljából visszaküldése mellett — állásában megerősítettem.

5. Nov. 8-án a Főtiszt. püspöki Hivatal kívánatára az egyházmegye anyagi és szellemi állapotáról jelentésemet felterjesztettem.

6. Decz. 28-án Zagyva Gyula nyüvedi lelkész jelenti, hogy V. Nagy Sándor és társai kügypusztai lakosok az egyházkerületi bíróság által elrendelt Cseh Ferencz tanító elleni pótvizsgálat megejtését, a majdan ott eljáró egyházlátogatási küldöttség által kéri teljesíteni.

7. A csökmői és nagykerékii lelkészválasztásokat, miután az ellenök beadott felebbezések időközben visszavonattak, megerősítettem : a megválasztott lelkészek részére a meghívást engedélyeztem. A választások s beiktatásokra vonatkozó jelentések a tárgysorozat rendén nyernek elintézt.

8. Január 17-én Bethlendi Sándor váncsodi lelkész betérjeszti a nyert 5800 kor. tökesegély mikénti felhasználására vonatkozó jelentését, de a melynek megvizsgálása nézetem szerint az egyházlátogató küldöttségre volna átruházandó s annak véleménye volna bekivánandó.

9. Pokoli Kálmán fugyivásárhelyi presbiter, többi társai nevében — az iránt intézett kérdést hozzám, hogy az ottani lelkész betérjesztette-e, az üresedésben lévő egyházmegyei tisztségekre az egyháznak megadott szavazatát? a melynek beküldésére őt felkérték; mely körülményre azért hívja fel a figyelmet, mivel az esperesi Hivatal külön is sürgető felhívást intézett a lelkészi Hivatalhoz, — de hiába! — annak beküldésére, s így a szavazatok be nem küldése nem anynyira vétkes mulasztások, mint inkább a fugyivásárhelyi egyház által a 18 egyházmegyei tisztviselőre adott szavazatok szándékos visszatartásának tűnik fel.

10. Bethlendi Sándor váncsodi lelkész jelenti, hogy az egyházmegye 69—1902. sz. az ismétlődő iskola felállítását elrendelő határozatának azért nem tehettek eleget, mivel a községben zavaros viszonyok uralkodnak. Az egyházmegyei közgyűlés feladata leendő a megfelelő intézkedés megtétele.

11. Részemről is felemlitem, hogy az ugy hazafias, mint egyházi erényekben egyaránt kimagasló Szunyogh családnak egyik derék, rokonszenves, közszeretet és becsülésnek örvendett sarjadéka: Szunyogh Péter megyei alispán s egyházmegyénknek is egyik nagyérdemű világi Tanácsbírája elhalálozott. Bár rendkívüli közgyűlésünk méltatta már a nagy veszteséget, mely a jeles férfiú elhunytával egyházmegyénket is sújtotta: mégis meg kellett a gyászesetről emlékeznem azért, hogy megürült helyének betöltése iránt közgyűlésünk intézkedését kikérjem.

12. Szigeti Elek mezőkeresztesi lelkész márcz. 13-ról jelenti, hogy az ottani iskolák — vörheny-járvány miatt — a főszolgabíró által bezárattak.

13. Háger Miklós darvasi lelkész márcz. 17-én bejelenti, hogy az iskolát vörös himlő miatt feloszlatta.

Midőn még bejelenteném, hogy az egyházakat közvetlenül érintő ügyeket múlt évi szeptemberi közgyűlésünk óta 7 körlevél s több körözüvény, valamint, hogy hivatalviselésem 10 hónapja alatt a testületek és magán felek dolgait 1666 iktatói és 1085 postakönyvi szám által intéztem, illetve végeztem el: tett intézkedéseim tudomásulvételét,

helybenhagyását s a kijelölt ügyekben a n. t. egyházmegyei közgyűlés határozatát kikérve,

a legmélyebb tisztelettel vagyok
Szentjános, 1903. márcz. 21.

Szemes László,

h. esperes.

Az esperesi jelentés egész terjedelmében elfogadtatván, a jegyzőkönyvbe felvételik.

II. szám.

Az esperesi jelentés kapcsában a néh Szunyogh Péter világi tanácsbíró elhalálózásával megürült világi tanácsbírói tisztségre a szavazás elrendeltetik s az egyházak felhivatnak szavazataiknak folyó évi május hó 1-ső napjáig beküldésére. A szavazatbontó bizottság tagjaiul esperes elnöklete alatt Csák Máté, Hegyesi Márton, Hegyesi Pál, Miskolczi Árpád, Kiss Elek megválasztatnak s részükre felhatalmazás adatik, hogy ha az első szavazás eredményre nem vezetne, az újabb szavazást elrendelhessék.

12. szám. Ugyancsak az esperesi jelentés értelmében a kügypusztai lakosok kérelmére

a Cseh Ferencz tanító ellen beadott panaszok megvizsgálásával a tavaszi egyházlátogató bizottság megbizatik.

13. szám. Az esperesi jelentés alapján a váncsodi egyház által nyert 5800 kor. tökesegély elszámolásának átvizsgálására

a tavaszi egyházlátogató küldöttség bizatik meg.

14. szám. Olvastatnak a felső-szabolcsi, debreczeni, beregi, nagybányai, máramaros-ugocsai és nagyszalontai egyházmegyéknek felejthetetlen, áldott emlékű nt. Szabó Károly esperesünk elhunyt alkalmából egyházmegyénkhez intézett átiratai s testvéri részvét nyilatkozatai.

Az egyházmegyei közgyűlés hálás köszönettel fogadja a testvér egyházmegyéknek megnyilatkozó s elhunyt boldogemlékü es-

peresünk érdemeit méltató részvét iratait s azokat, mint a méltó fájdalom és elismerés nyilvános bizonyságait levéltárba helyezettetni határozza.

15. szám. Egyházmegyei ügyészül közfelkiáltással Dr. Thuri Kálmán ügyvéd megválasztatott.

16. szám. Az időszaki tanács megalakítására intézkedés szüksége forogván fenn,

az esperes és gondnok elnöklete alatt az időszaki tanács tagjaiul : Nádudvari Lajos, Szemes László egyházi, Kiss Elek világi tanácsbírák megválasztatnak ; póttagokul pedig : Csák Máté, Hegyesi Márton és Miskolczi Árpád választatnak.

17. szám. Az országos közalap bizottság tagjaiul az esperes elnöklete alatt Csillag Lajos és Nádudvari Lajos közfelkiáltással elválasztatnak.

18. szám. Az országos ev. ref. lelkészi árva gyámintézet számvizsgáló tagjaiul

az esperes elnöklete alatt Szemes László és Biró János kiküldetnek.

19. szám. Az esperes felhívására a nagyváradai internátus igazgató bizottságába

a megüresedett helyre Szigeti Elek m.-keresztesi lelkész választatik.

20. szám. A legközelebbi évben az egyházmegyében alkalmazást nyert tanítók a törvény szerint eskütételre hivatván fel :

a jelentkező : Balogh István pósalaki, Perekó Imre pelbárhidai, Benedek Blanka h.-k.-ujlaki, Barta József püspöki-i, Batta Tibor bojti, Herczegh Kálmán bihari, Mészáros Ferencz, h.-k.-pályi-i, Szentpéteri Gábor bojti, Juhos Lajos bihari, Varga Béla h.-k.-ujlaki tanítók az esküt leteszik s állásaikban megerősítettnek s részükre az eskütételről a bizonyítvány kiadása elhatároztatik.

21. szám. Nádudvari Lajos és Sulyok István betér-

jesztik az orsz. ev. ref. özv. gyámintézeti pénztár számadásának megvizsgálásáról jelentésöket, mely szerint az esperesi hivatalhoz befolyt 2103 kor, 63 fillér, mely összeg szabályszerű nyugták szerint a földhitelintézethez felküldetett.

A számadó bizottság jelentése alapján a kezelő esperes urnak elismerés szavaztatik, részére a felmentvényt a közgyűlés megadja, a 6 kor. 38 fillér költség a közpénztárból kiutalandó lesz.

22. szám. A közalap bizottság jelenti, hogy az 1903. febr. 18-án és 19-én tartott ülésében a közalapi számadásokat az esperesi hivatalban megvizsgálván, minden tételt igaznak, helyesen megindokoltnak talált.

Bevétel összesen: 3483 kor. 40 fillér

Kiadás „ : 3483 „ 40 „

Tudomásul vétetik.

23. szám. A közalap bizottság bemutatja az 1903. évre megállapított bevallási ívek eredményét, mely szerint az összes 42 egyház évi járuléka a múlt évinél 12 kor. 30 fillérrel emelkedett. Az évi járulékok a következőkben állapittatnak meg:

1. Ártánd	évi jár.	60 kor. 40 fill.	22. M.-Keresztes	évi jár.	161 kor. 20 fill.
2. B.-Sz.-Márton	„ „	54 „ 20 „	23. M.-Telegd	„ „	81 „ 80 „
3. Bihar	„ „	146 „ 50 „	24. M.-Telki	„ „	31 „ 20 „
4. Bors	„ „	76 „ 10 „	25. N.-Ereki	„ „	83 „ — „
5. Bojt	„ „	127 „ 20 „	26. N.-Szántó	„ „	29 „ 40 „
6. Csatár	„ „	68 „ 20 „	27. Nagyvárád	„ „	481 „ 40 „
7. Csökmő	„ „	183 „ 80 „	28. Nyüved-Kügy	„ „	31 „ 20 „
8. Darvas	„ „	56 „ 60 „	29. Örvénd	„ „	58 „ — „
9. Élesd	„ „	69 „ 20 „	30. Paptamási	„ „	69 „ — „
10. Fugyi	„ „	34 „ — „	31. Pelbárhida	„ „	20 „ 40 „
11. Fugyivásárhely	„ „	32 „ 30 „	32. Pósalaka	„ „	18 „ 60 „
12. Furta	„ „	140 „ — „	33. Pusztá-Told	„ „	74 „ 20 „
13. H.-K.-Kovácsi	„ „	50 „ 60 „	34. P.-Ujlak	„ „	39 „ 40 „
14. H.-K.-Pályi	„ „	52 „ 40 „	35. Püspöki	„ „	171 „ — „
15. H.-K.-Szárdobágy	„ „	53 „ 40 „	36. Rév	„ „	24 „ — „
16. H.-K.-Ujlak	„ „	58 „ 80 „	37. Siter	„ „	65 „ 40 „
17. Kismarja	„ „	126 „ — „	38. Szalárd	„ „	104 „ 60 „
18. Kis-Szántó	„ „	36 „ 40 „	39. Szt.-János	„ „	87 „ 20 „
19. Kis-Jenő	„ „	37 „ 20 „	40. Hodos	„ „	76 „ 80 „
20. Less	„ „	16 „ 80 „	41. Zsáka	„ „	138 „ 40 „
21. M.-Kakucs	„ „	12 „ 60 „	42. Váncsod	„ „	90 „ — „

A közalap bizottság jelentése jóváhagyással tudomásul vétetik, egyben felhívatik a csökmői egyháztanács, hogy mivel a közalap bizottság az ottani kivetés ellen kifogásokat emelt, jövőre a törvény szigorú megtartására törekedjék.

24. szám. Olvastatott az egyházmegyei számvizsgáló bizottság jelentése az egyházmegye felügyelete alatt álló pénztárak állásáról, mely szerint

I. *Szemes László* h. esperes számadása :

Bevétel	18,257 kor. 88 fill.
Kiadás	18,257 kor. 88 fill.

II. *Nádudvari Lajos* gyámpénztárnok számadása :

Bevétel	151,292 kor. 81 fill.
Kiadás	143,294 kor. 74 fill.
Maradvány	7,998 kor. 07 fill.

A pénztár állása 1903. február

hó 1-én : 130,283 kor. 95 fill.

A pénztár állása volt 1902.

február hó 1-én 126,160 kor. 52 fill.

Szaporodás 4,123 kor. 43 fill.

III. *A közpénztár* számadása :

Bevétel	19,602 kor. 40 fill.
Kiadás	18,600 kor. 44 fill.
Maradvány	1,001 kor. 96 fill.

A pénztár állása 1902. február

hó 1-én 14,093 kor. 59 fill.

A pénztár állása 1903. február

hó 1-én 13,031 kor. 74 fill.

Fogyás 1,061 kor. 85 fill.

A jövő évre bevételre kölcsön előleg és hátralékos kamatok betudása után tényleges apadás 498 kor. 87 fill.

IV. *Tűzkármentesítő pénztár* :

Bevétel	678 kor. 65 fill.
Kiadás	678 kor. 65 fill.

A pénztár állása 624 kor. 49 fill., szaporodott 62 kor. 01 fill.

V. *Fugyi-vásárhelyi ev. ref. népiskolai alap:*

Bevétel	3,037 kor. 34 fill.
Kiadás	3,037 kor. 34 fill.
Az alap állása 1903. márczius	
hó 1-én	2,977 kor. 34 fill.
Az alap állása 1902. márczius	
hó 1-én	2,904 kor. 98 fill.
Szaporodás .	72 kor. 36 fill.

VI. *Lessi ev. ref. lelkészjavadalmi alap:*

Bevétel	1,880 kor. — fill.
Kiadás	1,880 kor. — fill.
Az alap	1,880 kor. — fill.

VII. *Révi missziói alap:*

Bevétel	1,431 kor. 44 fill.
Kiadás	1,431 kor. 44 fill.
Az alap	1,371 kor. 44 fill.

VIII. *Zsákai ev. ref. lelkészjavadalmi alap:*

Bevétel	5,060 kor. 62 fill.
Kiadás	5,060 kor. 62 fill.
Az alap állása	4,840 kor. — fill.

IX. *Nagy-tótfalui lelkész javadalmi alap:*

Bevétel	5,410 kor. 60 fill.
Kiadás	5,410 kor. 60 fill.
Az alap állása	5,410 kor. 60 fill.

X. *Egyházmegyei könyvtár:*

Bevétel	1,367 kor. 54 fill.
Kiadás	1,337 kor. 68 fill.
Maradvány .	29 kor. 86 fill.
A pénztár állása 1903 . . .	1,206 kor. 90 fill.
Mult évben volt	1,185 kor. 36 fill.
Szaporodás .	21 kor. 54 fill.

XI. *Csák Máté lelkész temetkezési pénztárnok számadása:*

Bevétel	425 kor. 86 fill.
Kiadás	425 kor. 86 fill.
A pénztár állása készpénzben	
és künnlevő részvénydíjakban	284 kor. 32 fill.

Ezen számadásokat tételről-tételre megvizsgáltuk, azokat minden tételeikben okmányoltaknak találtuk; indítványozzuk, hogy mindenekelőtt a lelkészgyámolda pénztár 517 kiadási tétele alatt szereplő alapítványi betétek összege 10,651 kor. 20 fillérről 10,040 koronára helyesíttessék s a gyámoldai pénztárnok utasíttassék, hogy számadásaiban e czímen mindenkor csak a változatlan, tőke állagot vegye fel és egyszersmind figyelmeztesse a betéteket kezelőpénztárt, hogy e betéteknél ne csapja hozzá a tőkéhez az amugy is minden évben felveendő kamatokat, mert így könnyen az a tévedés fordulhat elő, hogy az akként tőkésítendő kamattal felszaporodni látszó tőke fog a további kamat kiszámításának alapul szolgálni; ezzel a helyesbítéssel indítványozzuk, hogy Szemes László h. esperes, Nádudvari Lajos köz- és gyámoldai és könyvtári, ugy Csák Máté lelkész temetkezési pénztárnok uraknak az 1902—1903. évi számadások terhe alól, a szokásos fentartás mellett, a felmentvényt megadni méltóztassék.

Nagyvárad, 1903. márczius 17.

Szemes László, h. esperes.

Biró János, tanácsbíró.

Hegyesi Márton, tanácsbíró.

Dr. Thury Kálmán, ügyész.

A számvizsgáló bizottság javaslatának elfogadásával, a közgyűlés Szemes László h. esperesnek, Nádudvari Lajos köz- és gyámpénztárnoknak, valamint Csák Máté lelkész temetkezési pénztárnoknak az 1902/3. évről, a szokásos fentartással, a felmentvényt megadja. Utasíttatik a gyámoldai pénztárnok, hogy az 517. kiadási tétel alatt szereplő összeget 10,040 koronára helyesbitse a további tévedések elkerülése czéljából.

Végezetre a jóváhagyott számadásokat a szokásos módon megköörözni elhatározza.

25. szám. A tanító gyámoldai pénztár vizsgálatát fogyanatosító bizottság jelentése tudomásul vétetik.

Bevétel	1,511 kor. 78 fill.
Kiadás	1,474 kor. 67 fill.
Maradvány	37 kor. 11 fill.

Kamatozó tőke 23,400 kor. 85 fill.

26. szám. Beterjesztetik a nagyvárad ev. ref. internátus különböző pénztárainak megvizsgálásáról vezetett jelentés, mely szerint

I. *A házi pénztár:*

Bevétele	16,172 kor. 32 fill.
Kiadása	11,775 kor. 74 fill.
Maradvány	4,394 kor. 58 fill.

II. *A gyűjtőpénztár:*

Bevétele	23,632 kor. 24 fill.
Kiadása	35 kor. 35 fill.
Maradvány	23,596 kor. 89 fill.

és 500 koronás részvényekben.

III. *A tanítónőképző pénztár:*

Bevétele	15,347 kor. 76 fill.
Kiadása	2 kor. 76 fill.
Maradvány takarékpénztári betétben	15,094 kor.
07 fill., készpénzben	250 kor. 93 fill.

IV. *Alapítványi pénztár:*

a) Ritoók-alap bevétel . . . 3,651 kor. 06 fill.
Kiadás nincs.

b) Ullmann-alap bevétel . . . 1,137 kor. 71 fill.
teljes összegében takarékpénztárban elhelyezve.

Az internátusi számadásokat az egyházmegye örvendetes tudomásul veszi s a bizottság jelentését egészében elfogadván, Sulyok István pénztárnok urnak és örököseinek, a szokott óvással, a felmentvényt köszönetnyilvánítás mellett megadja. Elfogadja az egyházmegyei közgyűlés a bizottság azon javaslatát is, hogy az intézeti orvos: dr. Fráter Imre által fel nem vett tiszteletdíjakból 200 koronával a tanítónőképző-intézetnél tett alapítványa befizettessék; 100 kor. pedig mint külön adomány szintén azon pénztár-

nál bevételbe hozassék és ezen számadás az egyh. kerülethez tudomás vétel végett felterjesztetni határoztatik.

27. szám. Az 1902. évi július 18-án tartott egyházmegyei közgyűlés 78. sz. határozatával az egyházmegyei köz- és gyámpénztári alapszabályok revideálásával megbízott küldöttség jelentése felolvastatván,

annak alapján a következő módosítások fogadtatnak el a közpénztárra vonatkozólag:

1. Az osztrák értékű forintok helyett az összegek koronaértékben fejezendők ki.

2. Az alapszabályok 4. §-ában felvett évi járulékok a később történt felemelésnek megfelelőleg helyesbitendők; így az I. oszt. egyházak 18 koronával 270 kor. összegben; a II. osztályba sorozott egyházak 12 koronával 84 kor. összegben; a III. osztályba osztott egyházak 9 koronával 63 kor. összegben; a IV. osztályba vett egyházak 6 koronával 48 korona összegben; az V. osztályba sorozott egyházak 3 koronával 15 korona összegben tüntetendők ki.

3. A 11. §. helyett 11. §-ként a következő tétel: 8-ik jövedelmi forrás az egyházak által a 4. §-ban meghatározott osztályozás szerint fizetendő azon évi járulékok, melyek a nem congruás egyházakban az elhunyt lelkész özvegye mellett 6 hónapon át szolgáló segéd-lelkészek fizetésének fedezésére szolgálnak.“ E járulékok beszedése és kezelése a 4. §-ban első jövedelmi forrásként kitett járulékokhoz hasonlóan történik.

4. A 15. §-ban felsorolt pénztári kiadások közül az I. Gyűléstartás czim alatt felsorolt törlendő. Ennek folytán törlendő a 16. §-ban e czim alatt foglalt két bekezdés is. Az ezen szakaszban II. helyesbitve I. sz. a. felsorolt tisztviselői fizetéseknél az esperesi tiszteletdíj 700 koronára, a pénz-

tárnok fizetése 200 koronára stb. helyesbitendő. — A III. helyesbitve II. sz. a. felvett egyházlátogatási díj törlendő. A III. sz. helyesbitése után a II. tételnél a „napidíj helyett“ utazási és ellátási költség tételik az összeg meghatározása nélkül.

5. A 20. §-nak a pénztárnok tiszteletdíjára vonatkozó része az előbbi §-nak megfelelően igazittatik ki.

Az alapszabályok itt nem érintett pontjai továbbra is érvényben maradnak.

A gyámpénztárra vonatkozólag elfogadtatik a bizottság azon indítványa, hogy az alapszabályok átdolgozása a lelkész nyugdíj intézet kérdésének eldöltéig függőben hagyassék.

28. szám. Az egyetemes lelkész értekezlet felterjeszti a sárréti és körösvölgyi lelkész értekezletek javaslataival együtt az új törvénytervezetre vonatkozó észrevételeit és javasolt módosításait.

Az egyházmegyei közgyűlés szem előtt tartásával annak, mily kiváló fontossággal bír az egyház életében a törvények megváltoztatása, újraszervezése: a törvénytervezet feletti véleményezésre egy bizottságot küld ki, azon utasítással, hogy munkálatát kinyomatván, bocsássa az egyházmegye rendelkezésére, egyszersmind felhatalmaztatik az elnökség, hogy szükség esetén rendkívüli gyűlést hívhasson össze e munkálat tárgyalására; különben, ha a szükség nem követeli, a tárgyalás az őszi közgyűlésre marad, de addig is, ha az egyházkerület kívánja, e munkálat oda is felterjeszthető lesz. A bizottság tagjaiul megválasztatnak az elnökségen kívül: Szigethy Elek, Csernák Béla, Veres István, Kiss Antal, Bary József, Dr. Thury Kálmán, Hegyesi Márton, Kiss Elek, Miskolczy Árpád, Szemes László, Csák Máté.

29. szám. Az egyetemes lelkész értekezlet felterjesz-

tése, mely szerint az egyházak három osztályba lennének sorozandók, elfogadtatik s e szerint:

I. oszt. egyház, a mely 5000 koronán felül fizet a lelkésznek.

II. oszt. egyház, 2000-től 3000 koronáig.

III. oszt. 2000 koronán aluli fizetéssel.

30. szám. Az egyetemes lelkészértekezlet pártolólág terjeszti be a magyar prot. irodalmi társaság felhívását s indítványozza, hogy mint a nemes cél felé tántorodás nélkül haladó intézmény felvirágoztatására, mondassék ki: hogy gyülekezeteink, lelkészeink, tanítóink tartsák feladatuknak, a mennyiben ezt tehetségük megengedi, az intézet pártoló vagy rendes tagjai közé belépni; továbbá indítványba hozza, hogy a vallásos iratokból az egyházakban raktárt létesítsenek.

Az egyetemes értekezletnek a m. prot. irodalmi társulat céljainak előmozdítására irányuló javaslatai elfogadtatnak s azok megvalósítására a kebelbeli egyházak felhivatnak s az esperes megbizatik, hogy az egyházakat körlevélben hívja fel s arról az egyházak jelentést tegyenek.

31. szám. A Nagyváradon felállítandó tanítónőképző ügyében működő nagy bizottság beterjeszti 1903. márcz. 6-án tartott gyűlésének a jegyzőkönyvét, melynek értelmében, míg az intézeti tanszékek kiadásainak fedezeteinél még mindig 2000 korona hiány mutatkozik évenként, addig az építés költségei már annyira fedezve vannak, hogy a maga kebeléből egy szűkebb körű bizottságot küld ki az építkezési előmunkálatok, valamint Széll Kálmán nagyszalontai esperes indítványa értelmében egy esetleg felveendő jelzőlog kölcsönre vonatkozó számítások megtételére.

Az egyházmegyei közgyűlés a nagybizottság jelentését, valamint az abban jelzett intézkedést oly értelemben veszi helyeslőleg tudomásul, hogy tervbe vett munkálatainak az eredménye terjesztessék már a f. évi őszi közgyűlés elé, továbbá az egyházkerület, valamint a nagyszalontai és

érmelléki egyházmegyék ismét kértessenek fel a tanítónőképző javára adandó segélyek megajánlására, illetőleg a már adott segélyek emelésére.

32. szám. Ugyanezen tárgyban beterjesztetett a nagy-szalontai ev. ref. egyházmegye 1902. szept. 4-én tartott közgyűlési jegyzőkönyvének 51. száma, mely szerint az egyházmegye a felállítandó tanítónőképző intézetben egy tanárnői állás állandó biztosítására fizetési részletként 400 korona évi segélyt ajánl fel.

Az egyházmegyei közgyűlés a testvér egyházmegye ezen határozatát tudomásul veszi.

33. szám. Olvastatott a bihari ev. ref. egyházmegye által a körlelkészségek s a fiók egyházak beosztása ügyében megbízott küldöttség 1903. márcz. 6-án tartott gyűlésének a jegyzőkönyve, mely szerint a küldöttség magáévá tette Ritoók Zsigmond egyházmegyei gondnok idevonatkozó, alábbi egész terjedelmében közölt, nagy gonddal összeállított munkáját, azon csekély módosítással, hogy a földrajzi viszonyok tekintetbe vételével Ősi és Tötös nem Magyar-Kakucshoz, hanem Élesdhez osztandó be, továbbá, hogy a fiók egyházakban a lelkész a révi missió körben már érvényben levő szabályzat értelmében vehet a hivektől a körülményekhez képest mérsékelt stólat.

Tisztelt küldöttség!

A bihari ev. ref. egyházmegye 1902. évi szept. hó 25-én tartott közgyűlése 56. sz. határozatával elrendelte, hogy a tatárosi és lessi körlelkészség mielőbbi felállítása végett az egyházkerület útján sürgető feliratot intéz az egyetemes conventhez s ebben a közelebb tartott nép-összeírás alapján kimutatja körlelkészséghez tartozó községekben levő ev. ref. lakosok lélek számát.

Az egyházkerület 1902. évi nov. havi közgyűlése 229. sz. határozatában pedig az egyházmegye jegyzőkönyvi kivonatát az egyházkerületi missiói bizottsághoz áttevén, felhívta a bihari egyházmegye esperesét, hogy a két megjelölt körlelkészség körébe beosztani kívánt köz-

ségek lakosságát az 1900. évi népszámlálás eredménye alapján felekezetek szerint mutassa ki s a kimutatást, valamint a nagytótfalui lelkészi alap összegét s ez idő szerint való jövedelmét a főtiszt. püspök urhoz terjeszsze fel.

Az egyházmegyei közgyűlés 56. sz. határozatával egyszersmind megbizta ezt a bizottságot, hogy a fiókegyházak állapotáról, azok czélszerű beosztásáról s az anyaegyházak lelkészei által való gyakori meglátogatása szempontjából a közgyűléshöz véleményes jelentést tegyen:

Mindegyik megbizásra kívánom adataimat s véleményemet a munkálat előkészítése, megvitatás s az elintézés lehető megkönnyítése végett a következőkben előterjeszteni.

I.

Előre bocsátom, hogy az egyházmegyének eddig már kijelentett megállapításai szerint az egyházmegyében egy körlelkésztséget, — vagy missiói kört — már létesített s még két körlelkésztséget óhajtana létesíteni. A már létesített missiói kör a körös-n.-révi, a létesíteni kívánt két kör a tararosi és lessi.

E pont alatt ezekről a körlelkésztségekről, azokba beosztandó községekről, azok lakosairól stb. szándékozom szólni.

A révi missiói terület az egyházmegye és az egyh. kerület rendelkezéseinek megfelelően van alakítva s ezt a beosztást fentartandónak vélem, azzal a különbséggel, hogy Lunkásprie községét ennek a missiói körnek községei közül kihagyni vélem, mert ez a község a missió körzetétől távol, a Király-erdőn túl, délre, hegyek által a missió területtől elválasztva s már a nagyszalontai egyházmegye területén fekszik, a hova kívánni sem lehet, hogy a missiói lelkész utazzék s ott lelkészi gondozást s tevékenységet gyakoroljon. — Ezen a missiói területen, Révvel együtt 31 községben, Lunkásprien kívül, 851 ev. ref. lakost talált az 1900. évi összeírás: Réven kívül a szórványokban 299 ev. ref. lakos van, Réven 552.

A tatarosi és lessi körlelkésztségre vonatkozóan először is szükséges lesz megállapítani, hogy mely községek tar-

tozzanak a tatárosi és melyek a lessi körlelkésséghez. A tatárosira annál inkább szükséges ez, mert a mint épen a legközelebbi időben kitűnt, a bihari és érmelléki egyházmegyék ezeknek az egyházmegyéknek határai iránt nincsenek megállapodva.

A mint a bihari egyházmegye ez ideig a két egyházmegye közt a határokat tartotta, az úgy határozható meg, hogy a szalárdi közigazgatási járásnak a Berettyó balpartján levő községei, Poklosteleken alul (délre) a bihari, ugyanennek a járásnak a Berettyó jobb partján eső részei és a margittai közigazgatási járás községei az érmelléki egyházmegyéhez tartoznak. Legközelebb azonban, magán uton arról értesültem, hogy a poklostelki lelkész még Tataroson és vidékén, tehát mélyen benn a bihari egyházmegyének fentebb meghatározott területén is teljesít egyházi szolgálatokat. Ezt a tényt nem azért említem fel, mintha a poklostelki lelkész e tevékenységét kifogásolnám, vagy helyteleníteném, hanem annak bizonyítására, hogy a határok a két egyházmegye közt bizonytalanok s azok megállapítása a rend érdekében szükséges.

Az egyházkerület statisztikai állapotának 1896-ban kiadott hivatalos kimutatásában a szalárdi anyaegyházhoz, mint leányegyház : Nagytótfalu, mint fiók egyházak : Borszeg, (Borzik), Kövág, Kisalmás, Bogdászóvárhegy, Csokaj, Csujafalva, Farnos, Fegyvernek, Görbesd, Hagymádfalva, Kistótfalu, Kövesegyháza, Nadántelek, Szarkó-Tataros községek vannak sorozva.

Az 1898. évről kiadott hivatalos kimutatásban már a szalárdi egyház fiókegyházaiul csak Nagytótfalu, Borszeg, Fegyvernek, Kisalmás, Kövág és Szarkó fiókegyházakat találjuk megemlítve.

Az 1896. évi egyházkerületi kimutatásban Poklostelekekhez mint fiókegyházak Sárszeg, Höke, Csujafalva, Nadántelek, Kövesegyháza s az aszfaltgyár, (a mint vélem : a dernai) vannak feljegyezve. Tehát Csujafalva, Nadántelek, Kövesegyháza mindegyik egyházmegye területébe be van osztva.

Az 1898. évi hivatalos kimutatás szerint pedig Poklostelekekhez, mint anyaegyházhoz vannak beosztva fiók-

egyházakul Sárszeg, Sártelek, Görbed, Höke, Csujafalva, Nadántelek, Kövesegyháza, Tataros, Czigányvölgyi gyártelep.

Tehát a hivatalos kimutatásból sem szerezhettünk bizonyítékot arra, hogy melyik község melyik anyaegyházhoz van csatolva, sőt azt látjuk, hogy némelyik község mindenik egyházmegyéhez, ugysis mint a szalárdi, ugysis mint a poklostelki egyház fiók egyháza be van osztva s tapasztaljuk, hogy a bihari egyházmegyéhez tartozó némely községtől délre fekvő községek, mint a poklestelki egyház fiókegyházai is vannak felemlítve, míg közbeeső községek a szalárdi egyház fiókegyházainként, tehát a bihari egyházmegye községeihez soroztattak.

Nem az a törekvésem, hogy ezeket a fiókegyházakat minden esetben a bihari egyházmegyében megtartani igyekezzem, hanem óhajtom, hogy ezek a községek együtt képezzenek egy összefüggő missiói területet egy körlelkész gondozása alatt, tartozzék a körlelkész a bihari vagy az érmelléki egyházmegye kötelékébe, mert szétosztva s egyes egyházakhoz fiók egyházakul beosztva, soha sem fognak abban a gondozásban részesülni, mint a mindenkor köztük élő és munkáló körlelkész gondozása s felügyelete alatt.

Erre a körülményre s arra is tekintettel, hogy a nagytótfalui lelkészi alap a bihari egyházmegye kezelése alatt van és ha a tiszt. bizottság elfogadja a két egyházmegye közt határu a szalárdi szolgabirói járás határát oly módon, hogy a Berettyó balpartján s a mondott járásban fekvő községeket tekintsük a bihari egyházmegyéhez tartozóknak; a tatárosi missiói területként a következő községeket vélem összezsátolandóknak: Tatarost, Nagytótfalut, Hagymádfalvát, Kövesegyházát, Fegyverneket, Farnost, Csokajt, Kisalmást, Borzikot, Kövágót, Nadántelket, Kövesdet, Bogdánszovárhegyet, Szarkót, Csujafalvát, Kistótfalut, Görbedet a Szalárdi és Czigányfalvát az élesdi közigazgatási járásból, 18 községet 595 ev. ref. lakossal.

Ismétlem: ezeket a községeket egy körlelkész gondozása alatt kívánom egyházilag egyesíteni, mert egy távoli anyaegyházból a lelkész, a ki saját egyházával is eléggé el van foglalva, az egyházi gondozást és felügyeletet, az egyházi szolgálatokat végezni oly területen s annyi községben merőben képtelen.

Ezekben a községekben a lakosságot a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés kívánságának megfelelően, anyanyelv és vallásfelekezetek szerint az 1900. évi népösszeírás adatai alapján az $\frac{1}{2}$ alatti mellékleten kimutatom.

Egyszersmind mellékelem az egyh. megyei pénztáros ur kimutatását a nagytótfalui lelkészi alapról s annak jövedelméről 2 $\frac{1}{2}$ atatt s reménylem, hogy ez az alap tízezer (10.000) koronára a kamatok csatolásával felemelhető lenne, s 6 $\frac{1}{10}$ -os (de legalább is 5 $\frac{1}{10}$ -os) kamatozását is biztosítani lehetne.

A mi már a lessi körlelkézséget illeti, a lessi anyaegyházhoz az 1896. évi hivatalos kimutatás szerint a következő fiókegyházak vannak sorozva: Pósa, Nagyürögd, Kisürögd, O.-Apáti, Kardó, Somogyuzsopa, Nyárló, Bikács, Nyárszeg, Gyapju, Barakony, O.-Szentmiklós, Inánd, Szentandrás, Ó-, és Ujpalota, Sályi.

Az 1898. évi hivatalos kimutatás szerint pedig: Bikács, Gyapju, Inánd, Nyárszeg, O.-Szentmiklós, Rojt, Barakony, Gyires, Kardó, Kisürögd, Nagyürögd, Köröstarján, Nyárló, O.-Apáti, Pósa, Somogyuzsopa, Szentandrás, Ujpalota, Sályi, Székelytelek.

Ezek közzül az 1898. évi kimutatás szerint Rojt és O.-Szt.-Miklós a nagyharsányi egyházhoz, az 1896. évi hivatalos kimutatás szerint Gyires a berekböszörményi egyházhoz, és minthogy Nagyharsány és Berekböszörmény a szalontai egyházmegyében fekszenek, tehát az említett három fiók egyház a nagyszalontai egyházmegyébe is be vannak osztva.

Nézetem szerint a lessi körlelkézséghez volnának beosztandók: Less, Gyapju, Sályi, Nagy-Ürögd, Pósa, Inánd, Bikács, Székelytelek, O.-Apáti, Kis-Ürögd, Nyárló, Kardó, Somogyuzsopa, Almamező, Harangmező, Barakony (16) község 825 ev. ref. lakossal, miből 179 Lessre, 646 a többi községekre oszlik fel. Köröstarján, Szentandrás, Ujpalota (melyhez Ó-Palota mint pusztá tartozik) és Gyires községeket nem tartom ehhez a körlelkézséghez csatolandóknak, mert ezek mind a székhelytől (Lessről) mind különösen a többi gondozandó fiók egyházaktól távol a Körös mellett feküdvén, gondozásuk a község s az ev. ref. lelkek nagyszáma mellett alig volna kifogástalanul telje-

síthető. Ezeknek a községeknek, mint fiókegyházaknak beosztása iránt véleményemet alább a 2-ik pontban fogom előterjeszteni.

Vizesgyán, O-Szentmiklós és Rojt községek beosztása iránt első sorban a szalontai egyházmegyével volna szükséges egyetértésre jönni.

Az anyanyelv és vallásfelekezetek szerint való statisztikai kimutatást 3 % alatt bemutatom. Külön csoportosítottam ebben azoknak a községeknek adatait, a mely községeket fentebb a körlelkésséghez beosztani véleményeztem s külön a Köröstarján, Szentandrás, Gyires, Uj-Palota, Vizesgyán, O-Szentmiklós és Rojt községek statisztikai adatait.

Megemlítem, hogy megfontolásra méltó lenne, ha vajjon a lessi körlelkésséget nem lenne-e czélszerű két részre osztani, a körlelkésség székhelyéül Gyapjút jelölni ki, a mely községben az ev. ref. lakosság népesebb, mint Lessen, mely mellett Less mint anyaegyház egy pár fiók egyházzal fentartandó lenne. Anyagi eszközeink hiánya miatt azonban ez idő szerint nem merem indítványozni.

II.

Az egyházmegyei közgyűlésnek fentebb hivatolt 56. számú határozatának a fiók egyházak beosztására vonatkozó utasítás folytán, a tekintetben is előterjesztem itt véleményemet, hogy a három körlelkésségen kívül levő fiók egyházakat miként és mely anyaegyházakhoz tartanám czélszerűen beoszthatóknak.

Az anyaegyházak betürendjét tartva meg a következő beosztást ajánlom: az ártándi anyaegyházhoz: Köröstarjánt 140, Gyirest 84, esetleg, ha Vizesgyán a bihari egyházmegyéhez csatoltatnék, Vizesgyánt is 52. ev. ref. lakossal.

Ezeket a községeket ugyan lehetne a szentjánosi, sőt a nagyváradi egyházakhoz is csatolni, de a munkamegosztás szempontjából helyesebbnek vélem azokat az ártándi egyházhoz osztani.

A bojfi anyaegyházhoz, mint eddig is volt: Bedőt 42 ref. lakossal,

A csatári egyházhoz mint eddig.

Tötteleket 32 ref. lakossal.

Az élesdi anyaegyházhoz :

1. Pestes Súlyomköt 7

2. Tinódot 1

3. Pesterét 3

4. Esküllöt 36

5. Keszteget 35 ref. lakossal.

A fugyivásárhelyi anyaegyházhoz :

1. Alpárt 23

2. Nagykért 20

3. Kiskért 0

4. Szarándot 8 ref. lakossal.

A kisjenői anyaegyházhoz :

1. Kisujfalut 28

2. Bostyánt 14

3. Kabalospatakot 5 ref. lakossal.

Magyarkakucsához :

1. Oláhkakucsot 0

2. Ürgeteget 8

3. Ösit 14

4. Tötöst 5 ref. lakossal.

A mezőteleghi anyaegyházhoz :

1. Szabolcsot 35

2. Szakadátot 27

3. Borostelket 1

4. Kopacselt 0

5. Sergest 8

6. Szurdokot 0

7. Telkesdet 12

8. Kigyiket 8 ref. lakossal.

A mezőtelki-i anyaegyházhoz :

1. Czéczkét 48

2. Izsópallagát 13

4. Fancsikát 0

5. Véresologot 25 ref. lakossal.

A nagyváradai anyaegyházhoz :

1. Betfiát 1
2. Csehit 20
3. Rontót 13
4. Hájót 27
5. Peczeszentmártont 37
6. Peczeszöllöst 98
7. Püspök- és Félix-fürdőt . . —
8. Szenteleket 5
9. Tasádfőt 4 ref. lakossal.

A nyüvedi egyházhoz :

Kügyöt, a lélekszám Nyüvedhez van számítva,

Az örvendi egyházhoz :

1. Alsólugost 27
2. Felsőlugost 0 ref. lakossal.

A szentjánosi egyházhoz :

1. Szentandrás 141
2. Ujpalotát 39 ref. lakossal.

A siteri egyházhoz :

1. Sitervölgyet 2 ref. lakossal.

A zsákaihoz :

1. Vekerdet 17 ref. lakossal.

A váncsodihoz :

1. Mezőpeterdet 173 ref. lakossal.

Ezeknél a beosztásoknál különös figyelmet az élesdi, mezőtelki-i, mezőtelegdi és nagyváradai anyaegyházak s az azokhoz beosztott fiókegyházak ügye érdemel, főleg a fiókegyházak nagyszáma s részben az anyaegyháztól való távolság miatt. Ezért az élesdi egyháztól Felsőlugost az örvendi, ösit és Tötöst a magyarkakucsi, a mezőtelegdi egyháztól, Tasádfőt, mert ez utóbbit Mezőtelegdtől egy magaslat (hegy) választja el s közvetlenül hozzá, útja pincs, elvenni s a nagyváradai egyházhoz csatolni vélem,

a nagyváradhoz azért, mert habár Tasádfő ettől is távol fekszik, de jó kocsiúttal és vasúttal is összeköttetésben vannak. Továbbá Mezőtelkitől Sergest és Szurdokot elvenni s a mezőtelegi egyházhoz csatolni indítványozom azért, mert ezek a községek Mezőtelegről könnyebben megközelíthetők, mint Mezőtelkiből.

A nagyvárad anyaegyháztól pedig Székelytelek, Almező és Harangmező alkalmasan csatolható volna a lessi körlelkésséghez s ily módon ennek az egyháznak tulságos megterheltségén is a fiókegyházak érdekének sérelme nélkül segíteni lehetne. A nagyvárad egyházon, melyhez ekként 9 fiókegyház 207. ref. lakossal lenne csatolandó, segédlelkész által vélek segíteni.

Végre megemlítem, hogy a puszták és tanyák azzal a községgel, a melynek határában fekszenek, lennének az anyaegyházhoz csatolva, habár itt külön felemlítve nincsenek is.

III.

A fiókegyházakban az egyházi szolgálatok végzése az egyházunkhoz tartozó hitfeleink s azok gyermekei válásos és nevelési ügyeinek gondozása s a felügyelet hatályosabbá tétele végett indítványozom :

1. hogy minden oly fiókegyházban, a hol az ev. ref. lakosok létszáma megengedi, p. o. a hol legalább öt család vagy 25. ev. ref. egyén van, válasszanak a fiókegyház tagjai, vagy keressen fel az anyaegyház lelkésze egy erkölcsileg kifogástalan jellemű férfit, lehetőleg családfőt, kit a fiókegyház gondozásával megbízhatónak tart s bizza meg őt a lelkész, hogy a fiókegyházban a hívek közt felmerülő egyházi érdekű eseményekről a lelkészt időnként szóval vagy levélben értesítse, különösen a midőn a hívek lelkészi szolgálatot óhajtanak teljesíteni, erről, valamint óhajtasuk teljesítésének idejéről is az egyház lelkészének jelentsen, istentisztelettartására a fiókegyház tagjait buzdítsa, az isteni tisztelettartásának helyiségéről s a lelkésznek a helyszínére való szállításáról gondoskodják.

2. Az anyaegyház lelkésze a hozzáutasított fiókegyházban kereszteleési és temetési szolgálatra felszólítás folytán díjazás nélkül, mindenkor — a mikor elháríthatlan aka-

dály által nincs gátolva, — jelenjen meg, egyedül a helyszinére való szállítást követelhetvén. Istentisztelettartására pedig, ott a hol már 5 ev. ref. család, vagy 25 ev. ref. lakos van, minden évben legalább egyszer, lehetőleg többször is a hol a hivek fölkeresik, ha akadályozva nincs, mindannyiszor a fiók-egyházba menjen ki, a kiszállításról a hivek gondoskodván, ott istentiszteletet tartson, alkalmoszerűleg urvacsorát is szolgáltasson s ezekre a közeli fiók-egyházban lakó ev. ref. hivek meghívásáról is gondoskodják. Ilyen alkalmakkor az iskolakötelezettek taníttatásáról, vallásos oktatásáról vagy ha tanításban nem részesülnének, erről is szerezzen tudomást és adatokat.

3. Minden anyaegyház lelkésze, a kinek egyházához fiók-egyház tartozik, évenként egyszer, az egyházmegye őszi közgyűléséhez jelentse be, hogy a fiók-egyházban vagy egyházakban az előző évi jelentése óta hol? mikor? és hányszor volt? mily lelkészi szolgálatokat végzett, tartott-e istentiszteletet, meghívás folytán vagy a nélkül, jelent-e meg, a fiók-egyházban vannak-e tankötelezett gyermekek, részesülnek-e tanításban, hol és milyen iskolában? vallásos oktatásukról van-e és miként van gondoskodva? tapasztalait a közgyűléssel ismertesse meg s a mennyiben szükségesnek tartja, a hatályosabb egyházi gondozás érdekében tegyen indítványt. Kíváncsnak látszik, hogy az esperesi egyházlátogatás alkalmával az egyházlátogatók népesebb fiók-egyházakban is forduljanak meg és különösen, ha a fiók-egyház tagjai óhajtasukat előre közlik, ott ünnepélyes istentiszteletet is tartsanak.

Ily intézkedések mellett hitfeleink s azok gyermekeinek vallásos gondozása s oktatása s a felügyelet föltétlenül hatályosabb leend, ettől megfelő eredményt várhatunk s minthogy itt a körlelkésziségekben (Rév és Less ref. lakosait nem is számítva) és a fiók-egyházakban az 1900. évi népszámlálás adatai szerint 3127. ev. ref. hittársunk egyházi gondozásáról s a nemzet részére való megmentéséről van szó, nem szabad késlekednünk, hogy ehhez nekik minden lehető eszközt és módot szolgáltassunk. Ha azonban a körlelkésziségeket fel nem állítjuk, ha a fiók-egyházakat a papiron csak egyik vagy másik egyház-

hoz beosztjuk s egyebet nem teszünk, ennek a beosztásnak semmi sikere nem lesz.

Még azt is megemlítem, hogy ezektől a körlelkészségben s fiók-egyházakban élő hitfeleinktől — legalább egyelőre — semmi egyházi adót nem követelnék. Velük, mint gyermekkel kellene bánnunk, legalább addig, míg az egyház öntudatos tagjaivá fejlődnek.

A missiói területekre azok a külön utasítások szolgálnának irányadóul, a melyeket az egyházmegyei közgyűlés a révi missiói lelkész teendőire elfogadott.

Nagyvárad, 1903. február 28.

Ritoók Zsigmond.

A közgyűlés a küldöttség javaslatát egyhangulag elfogadván, határozatilag kimondja, hogy a két körlelkészségre vonatkozó népszámlálási adatok, valamint a nagytótfalusi lelkész javadalmazási alapra szóló kimutató, továbbá az újonnan beosztott fiók-egyházak névsora tudomásvétel végett a legközelebbi egyházkerületi közgyűléshez be-terjesztendő.

34. szám. Olvastatott a k.-n.-révi missió lelkészének az 1902. év szeptember- deczemberi s a f. év január márcziusi időszakáról beadott jelentései, melyekből kitűnik, hogy ez idő alatt lelkész a szórványokon keresztelezés, temetés s más alkalommal összesen 23-szor jelent meg. Istentiszteletet tartott Nagybárádon szeptember 21. és márczius 15-én is, a midőn más hitfelekezetűek is szép számmal voltak jelen.

A közgyűlés a jelentést általánosságban örömdetes tudomásul véve, Gasparik Zoltán bucsai állomásfőnöknek a missió lelkész működése körüli odaadó buzgalmaért s ragaszkodó érdeklődésért jegyzőkönyvileg őszinte köszönetét fejezi ki s egyben fölkéri a missiói lelkészt, hogy az őszi közgyűléshez intézett jelentésében sziveskednék véleményt nyilvánítani az iránt is, hogy a missió területén mily nyomtatványok vol-

nának legcélszerűbben terjeszthetők? s mily mennyiségben volna azokra szükség?

35. szám. Bemutattatnak a csökmői lelkészválasztásról felvett jegyzőkönyvek, a melyekből kitűnik, hogy az egyház 1902. november 30-án szótöbbséggel Bod Ferencz szilágy-sámsoni lelkészt választotta meg lelkészévé, a ki f. év márcz. 1-én el is foglalta hivatalát.

Az egyházmegyei közgyűlés a választást örvendetes tudomásul vevén, úgy a megválasztott lelkészt, mint az egyházat kötelezi a szokásos bekebelezési díjnak a közpénztárba való befizetésére.

36. szám. Beterjesztettek a nagykereki-i választásról felvett jegyzőkönyvek, melyek értelmében 1902. okt. 26. szótöbbséggel Lévai Mihály jákóhodosi lelkészt választotta meg az egyház lelkészéül, ki is f. évi márczius 8-án, hivatalát elfoglalta.

Az egyházmegyei közgyűlés a választást örvendetes tudomásul vevén, úgy a megválasztott lelkészt, mint az illető egyházat kötelezi a szokásos bekebelezési díjnak a közpénztárba való befizetésére.

37. szám. A szatmári ev. ref. egyházmegye Lorántffy Zsuzsánna egyesület alakítására hívja fel egyházmegyénk közönségét.

A közgyűlés teljes tudatában lévén a lelkes hangú felhívásban jelzett nemes czélnek, az ügyet behatóbb tanulmányozás és javaslatadás végett kiadja a lelkészköri értekezletnek.

38. szám. A paptamási ev. ref. egyháztanács fellebbező kérvényében az 1903. évi márczius 22-én tartott egyházközségi gyűlés határozatát, mely az 1903. január 18-án hozott presbiteri végzéssel elhatározott lelkészlak építésének öt évre elhalasztását s a szükséges kölcsönnek megtagadását az egyház többi épületeinek rozzant voltára való tekintetből kívánja megindokolni, megváltoztatni s az 1903. évi presbiteri végzés alapján az építést engedélyezni s a szükséges hosszabb lejáratu kölcsön felvételének jóváhagyását kérelmezi.

Az egyházmegyei közgyűlés a felhozott okok alapján meg lévén győződve a p. tamási-i lak rozzant, biztonsági szempontból is sok kifogás alá eshető voltáról; meg lévén győződve arról, hogy a rég elavult épület tetemes költséggel sem volna úgy kijavítható, hogy a mai korban egy szerény igényű lelkészi családnak is biztos otthont adjon, az építést szükségesnek látja; de mivel az építéshez szükséges terv és költségvetés beterjesztve nem lettek: azon utasítással küldetnek az iratok vissza az egyháznak, hogy az építési tervet költségvetéssel együtt a presbiteriumban és egyházközségi gyűlésben letárgyaltatván, az őszi közgyűlés elé újra terjessze be.

39. szám. Konrád Géza lessi lelkész azon indítványt nyújtja be a közgyűléshez, miszerint az egyházmegye évi 24 korona összeggel fizessen elő a biharmegyei törvényhatósági távbeszélőre, hogy így a távbeszélővel ellátott községekben lakó lelkészek sürgős esetekben ezen az uton érintkezhessenek az esperesi hivatallal.

A közgyűlés az indítványt egyhangulag elfogadván, a közpénztár terhére évi 24 korona összeggel előfizet a biharmegyei törvényhatósági távbeszélőre.

40. szám. Bemutattatott a pósalakai zavaros állapotok megvizsgálására 94—1902. sz. közgyűlési határozattal felkért küldöttség eljárásáról felvett jegyzőkönyv, melyvel kapcsolatban egyik kiküldött, Kiss Elek világi tanácsbíró szóbelileg bejelenti, hogy a jegyzőkönyvben megállapított 30 nap elteltével, a helyszínen személyesen kint járt s meggyőződött, hogy az egyházi épületek panaszolt hiányai, — a menniyre a téli időjáráshoz képest lehetséges volt, kijavítottak, s az egyháztanács részéről határozott ígéretet kapott a tanítólak kamarája s tehén istállójának mielőbbi helyreállítására nézve is.

Az egyházmegyei közgyűlés a pósalakai egyházban észlelt rendellenességek

megszüntetését s a panasz-pontok békés utoni elintézését megnyugvással veszi tudomásul s a küldöttség által felszámított 8 kor. 40 fillér eljárási költséget a közpénztár terhére utalványozza.

41. szám. Bemutattattak a mezőtelki-i ev. ref. egyháztanácsnak a 91—902. sz. e. m. közgyűlési határozat végrehajtása tárgyában 6. és 13—903. sz. a. hozott határozatai, melylyel kapcsolatosan jelenlevő gondnok és lelkész szóbelileg előadják azon nehézségeket, melyek az egyházmegyei határozat végrehajtásának útjában állanak, s melyek mellett megfontolandónak tartanak, vajjon nem volna-e czélszerűbb, ha a per az egyház belbékéje érdekében az egyházmegye felperessége mellett indittassék meg, vagy pedig ha az ingatlan valamelyik környékbeli birtokosnak eladásra felajánlhatnák?

Mielőtt a közgyűlés ez ügyben határozna, az egyházmegyei ügyészt az iránti véleményadásra kéri fel, hogy vajjon ajánlja-e s mily indokokból azt, hogy a legelő elkülönítése per az egyházmegye felperessége mellett indittassék meg.

Megbizza továbbá a canonica visitációt arra nézve, hogy az ügyészi véleményt kikérve, a dolgot a helyszinén vizsgálja meg, próbálja a kérdést békés uton vagy eladással rendezni s az őszi közgyűlésre tegyen véleményes jelentést.

42. szám. Bemutattatott Eszenyiné Beksy Zsuzsánna mezőkeresztesi tanítónőnek, az egyháztanács 40—902. sz. határozata ellen beadott felebbezése, mely határozat szerint a leányiskola alsó két osztályának növendékei a két év elteltével minden egyéb körülményre való tekintet nélkül, — a harmadik osztályba volnának átvienők,

Az egyházmegyei közgyűlés a beadott felebbezés folytán a mezőkeresztesi egyháztanács 40—902. sz. határozatát azon indokokból, mert az a köznevelési szervezetbe ütközik — megváltoztatja, utasítván az

egyháztanácsot, hogy a tanulók visszamaradása, vagy előbbre vitelénél felmerülő kétes esetekben törvényes ellenőrzési jogát kellőképen érvényesítse.

43. szám. Bemutattattak a berettyó-szt.-mártoni toronykijavítására s egy nagyobb új harang beszerzésére vonatkozó egyháztanácsi s egyházközségi határozatok; előterjesztetett a toronykijavításra vonatkozólag Veres Károly nagyszalontai ácsmester és Borbély János kőműves mesterrel megkötött vállalati szerződés.

Az egyházmegyei közgyűlés a berettyó-szentmártoni egyháztanács és egyházközségnek új harangöntésre vonatkozó határozatait jóváhagyván, a templom s torony kijavítására vonatkozó tervet és vállalati szerződést 3360 korona vállalati összeggel azon módosítás mellett hagyja jóvá, hogy a költségvetés bádogos és rézmunkájának 1. pontja alatt költségelt festett aranyozás helyett tűzben való aranyozás és fedésre — az idomítás által könnyen töredező vasbádoggal helyett 12-es horgonybádoggal alkalmazandó.

44. szám. Bemutattattak a pusztatoldi egyház iskolájának újra építéséről összeállított számadás s az idevonatkozó 74. és 77—902. sz. egyházközségi határozatok.

Az iratok kiadatnak az egész építési ügy megvizsgálása és véleményes jelentés-tétel végett a canoncia visitációnak.

45. szám. Olvastatott az örvéni egyháztanácsnak 7—903. sz. határozata, mely szerint azon esetben, ha a jelenlegi iskolai túlszűfolttság megszüntetése után felekezetnélküliek családtagjai iskolába felvehetők lesznek, azok tandíjját egy évre 16 koronában állapítja meg.

A közgyűlés az örvéni egyháztanács azon határozatát, mely szerint felekezetnélküliek családtagjainak tandíjját évi 16 koronával állapítja meg, tudomásul veszi és jóváhagyja.

46. szám. Séra Ferencz siteri ev. ref. lelkész aggodására, különösen szemei gyöngeségére való tekintettel a kongrua segélyből fedezendő káplántartásra engedélyt kér.

Az egyházmegyei közgyűlés Séra Ferencz siteri lelkésznél a káplántartás szükséges voltát a maga részéről minden tekintetben indokoltnak találván, a kérvényt pártolólólag felterjeszti az egyházkerületi közgyűléshez.

47. szám. Az ártándi ev. ref. egyházközség az egyház és belhivatalnokai között a természetben való szolgálmányok készpénzben teljesítése iránt kötött, illetve megújított egyezség helybenhagyását kéri.

Az egyházmegyei közgyűlés a szolgálmányok helyett a készpénz fizetésre vonatkozó megújított egyezséget 5 évre jóváhagyja s végleges megerősítés végett az egyházkerületi közgyűléshez terjeszti fel.

48. szám. Ugyancsak az ártándi egyház az iránt kérelmez, hogy a tandíj az eddig szokásban levő buza és csirke helyett készpénzben fizetessék a tanítójavadalmi alap évi kamatjából.

A közgyűlés az ártándi egyház kérelmét 5 évre helybenhagyván, végleges megerősítés végett fölterjeszti az egyházkerületi közgyűléshez.

49. szám. A váncsodi egyház beterjeszti takarékszabályait módosított alapszabályait.

A bemutatott alapszabályokat az egyházmegye ezennel jóváhagyja és záradékolva visszaküldi.

50. szám. A váncsodi egyház kérelme, melyben a már fogantatott templom javításnak és az ezen célra fordított kölcsön felvételének utólagos jóváhagyását kéri.

Azon megjegyzés előrebocsátása mellett, hogy a váncsodi egyháznak az egyházi törvények értelmében előre kellett volna a jóváhagyást kérnie és hogy erre a dolog sür-

gössége mellett is lett volna ideje, egyebekben a váncsodi egyház azon áldozatkész elhatározását, hogy roskadozó templomát és tornyát 2030 korona költséggel kijavította, az egyházmegye örömmel veszi tudomásul és hagyja jóvá.

A közgyűlés jóváhagyja továbbá a váncsodi egyháznak azon határozatát is, hogy az említett építkezési költségeinek fedezésére fordította az özv. Vajda Lajosné, Z. Szabó István és Kiss András által adományozott 270 koronát és az egyházkerület által adományozott tökesegélyből fenmaradt 217 koronát. Jóváhagyja végül azt a határozatot is, mely szerint a váncsodi egyház ugyancsak a fenti célra további öt évre fentartotta a debreczeni főiskolánál fennálló 1318 koronányi tartozását és 225 korona váltókölcsonnt vett föl. Miről jelentő egyházközség jegyző könyvi kivonaton értesítetik.

51. szám. A fugyi-vásárhelyi egyház kérelme rozzant iskolai épületének az iskolai alapból való újjáépítésének engedélyezése iránt.

Az egyházközség sem az építkezési tervet, sem a költségvetést be nem mutatta, már pedig ezek nélkül kérelme érdemlegesen el nem bírálható. Ennek daczára arra tekintettel, hogy a fugyi-vásárhelyi egyház iskola épülete olyan rozzant állapotban van, hogy az többé ki nem javítható, az újjáépítéshez a közgyűlés elvileg hozzájárul és megengedi, hogy a fugyivásárhelyi egyház iskola-alapjának kamatai ezen célra fordíttassanak.

Megbizzá azért esperesét, hogy a hozzá beterjesztendő terveket és költségvetést szakértőileg bíráltassa felül és ha kifogás nincsen, az építkezésre az iskolaalap kamatainál

nem nagyobb összeg erejéig az egyházmegye nevében az engedélyt adja meg.

Miről az egyházmegye esperese és folyamodó egyházközség jegyzőkönyvi kivonaton értesítettnek.

52. szám. Olvastatott Magyar Mihály pósalaki lakos kérelme, melyben az egyházmegyei lelkész gyámolda pénztárából általa fölvelt s 1897-ben visszafizetett 200 korona tartozás nevére való leiratását kéri.

A kérvény megvizsgálás s véleményes jelentés végett gyámoldai pénztárnok és egyházmegyei ügyésznek kiadni határoztatik.

53. szám. Péter Mihály pósalakai lakos a reá kivett szénabér törlését kéri.

A kérvényt az egyházi törvények 251. §-a értelmében illetékes ellátás céljából a pósalakai egyháztanácsnak a közgyűlés kiadja s arról folyamodót jegyzőkönyvi kivonaton értesíti.

54. szám. Lökös János pósalakai lakos a reá kivett szénabér törlését kéri.

A kérvényt az egyházi törvények 251. §-a értelmében illetékes ellátás céljából a pósalakai egyháztanácsnak a közgyűlés kiadja s arról folyamodót jegyzőkönyvi kivonaton értesíti.

55. szám. A zsákai lelkész beterjeszti a zsákai ev. ref. egyház nagyszigeti és cselehidi birtokának bérbeadására vonatkozó szerződéseket.

A bemutatott szerződéseket a közgyűlés jóváhagyja és jóváhagyási záradékkal ellátva jelentő lelkésznek kiadja.

56. szám. Ifj. Lucskai Bálint hegyközszáldobágyi lakos a lelkészgyámoldába előlegesen befizetett 20 kor. 80 fillér kamat visszatérítését azon indokolással kéri, hogy a f. év elején befizetett tőketartozás után a jelen évre nem köteles kamatot fizetni.

A közgyűlés indokoltnak találván ifj. Lucskay Bálint beterjesztett kérvényét, de

másfelől nem hagyhatván figyelmen kívül azon körülményt sem, hogy a gyámolda a befizetett tőke után a takarékpénztárban csak 4°/_o-nyi kamatot kap, az eddigi 8°/_o helyett, így a visszafizetés által 4°/_o-nyi kamattól elesett, panaszos részére a kérdéses összegnek csak a felét térítheti vissza.

57. szám. Zagyva Gyula nyüvedi lelkész az egyházmegye 1902. szept. 25-én tartott gyűlésének 73. sz. jegyzőkönyvi határozata értelmében jelentést tesz a kügypusztai iskolamulasztás ügyében tett intézkedéséről, illetve be-terjeszti az 1901–1902. évre vonatkozó iskolai mulasztási pénzbírságról vezetett naplót.

Az egyházmegyei közgyűlés a tett intézkedést tudomásul veszi.

58. szám. A csatári lelkész jelentése a csatári leánytanító iskolafüttetése ügyében.

Varga Gyula csatári leánytanító kérelme folytán kimondja az egyházmegye közgyűlése, hogy a csatári leányiskolát nevezett tanító füttetni nem tartozik. Mert az ő részére kiállított és szabályszerűen záradékolt díjlevélben ilyen kötelezettséggel ő megterhelve nem lett s ha a kiállítók tévedtek volna is, annak következményeit ő nem viselheti.

Miről Varga Gyula leánytanító és a csatári egyházközség jegyzőkönyvi kivonaton értesítetnek.

59. szám. A kismarjai egyháztanács véghatározata, mely szerint a vegyes iskolája tulzsufoltságát megszüntette.

A bemutatott véghatározatot a közgyűlés tudomásul veszi.

60. szám. Az élesdi lelkész jelenti, hogy a belhivatalnokok hátralékos fizetését az egyház rendezte.

A közgyűlés a jelentést tudomásul veszi.

61. szám. A vancsodi lelkész jelenti, hogy a vancsodi ismétlődő iskolát a községi zavaros viszonyok miatt eddig fel nem állíthatta.

A jelentést az egyházmegye közgyűlése tudomásul veszi s Bethlendi Sándor lelkészt felkéri, hogy ezen ügy elintézését a községi előjárásánál szorgalmazni sziveskedjék.

Az 1-től 9. számokat jegyzette Zsigmond Ferencz közpénztárnok.

A 10—30 és 38. számokat jegyzette Lévai Mihály egyházi jegyző.

A 21—33, 35—37, 39, 46—48, 56—57 számokat jegyzette Veress István egyházi jegyző.

A 34—45 és 52. számokat jegyzette Tatár Zoltán világi jegyző.

A 49—51, 53—55, 58—61. számokat jegyzette Hegyesi Pál világi jegyző.

Hitelesítettett Nagyváradon, 1903. április 1.

Sulyok István,

esperes.

Ritoók Zsigmond,

egyházmn. gondnok.

Hegyesi Márton,

Bary József.

Bögös Lajos.

Bögös Lajos szül. Debreczenben 1856. augusztus 15-én. Atyja B. A., anyja Falussi Klára ev. ref. vallásuak. Atyja buzgó vallásos érzelmektől eltelve úgy nevelte fiát, hogy abból egykor az Istennek hűséges szolgája válják. Iskoláit Debreczenben végezte. (Csak mint gymnázista tanult két éven át Késmárkon). Bevégezvén a theológiát, két évig Debreczenben maradt mint esküdt-felügyelő. Onnan 1880-ban Váradra ment Nt. Nagy István nagyváradi ref. lelkész oldala mellé segédlelkészül. Nt. Nagy I. halála után 1883. július 1-én választatott Erdő-Gyarakra lelkésznek. E kis biharmegyei községben küzdelmes évek vártak reá, de munkáját szép siker jutalmazta. Templomépítési adósságának csaknem teljes mértékben való letörlesztése, iskolájának a kellő színvonalra emelése, az egyház részére némi kis földbirtok megszerzése, az ő buzgóságának az eredményei. Társadalmi téren is maradandó emlékű alkotása: a máig is virágzó költsön s. egyesület, mely akkor még (a nyolczvanas évek elején) úttörő kezdeményezés volt a szegény nép anyagi helyzetén való könnyítésre.

1883. november 15-re esik nősülése.

1891. jan. 4-én választják csökmői lelkészsze, mely állást u. a. év áprilisban foglalt el.

A roskadozó templom ujjá építése várt itt reá. Ez meg is történt oda költözése évében s az erre felvett 19000 forint építési költségnek nagyrészen való letörlesztése az ő lelkészkedése idejére esik. Társadalmi téren is munkált. Kölcsön s. egyesületnek ig. elnöke, temetkezési egyesületnek, olvasókörnek, dalárdának szintén elnöke volt. Az egyh. politikai törv. életbe léptetése után itt-ott mutatkozó egyház ellenes téveszmék a csökmői alsóbb néposztálynál is befészkeltek magukat, sok keserőséget okozva a vallásáért

önfeláldozásra is kész Isten szolgájának. Küzdött, kitar-
tott esküjéhez hiven egyházáért s egyháza mellett mind
halálig. Lelke nem tört meg, az erősebb volt mint roska-
dékony teste. Szivbaja, mely halálát okozta, az utóbbi
küzdelmekkel teljes évek alatt jelentkezett először. Gyors
léptekkel vitte ez a baj a vég felé.

1902. július 27. napján övéi karjai között e szókkal
bucsuzva tőlük: „Szeressétek egymást“, lehelte ki nemes,
nagy lelkét. Oda tért meghalni, a hol életét vette, Debre-
czenben, az ő szülővárosában tért végső pihenőre.

Betűsoros tárgymutató

a békari ev. ref. egyházmegye 1903. évi január 23-iki rendkívüli
és az 1903. évi márczius hó 25-ikén tartott rendes közgyűléseinek
jegyzőkönyvéhez.

	Szám
Ártándi belhivatalnokok szolgálmány váltsága	47
Ártándi tanító tandíj megváltása	48
Balogh István pósalaki tanító esküt tesz	20
Bartha József b.-püspöki-i tanító esküt tesz	20
Botta Tibor bojti tanító esküt tesz	20
Bary József egyháztörv. tervezetet vizsg. bizotts. tagjául vál. .	28
Beksy Zsuzsánna Eszenyiné fellebbezése	42
Benedek Blanka h.-k.-ujlaki-i tanítónő esküt tesz	20
Berettyószentmártoni egyház torony javítási ügye	43
Biró János tanácsbírónak választatik	3
Biró János orsz. lelkészi gyámint. számadás vizsg. biz. tagjául választása	18
Bod Ferencz csökmői lelkésztségben megerősítették s bekebelezési díjat fizet	35
Csatári lelkész a leányiskola fűtéséről jelent	58
Csatári lelkész az egyház szabálytalan szavazatát igazolja . .	3
Csák Máté tanácsbírónak választatik	3
Csák Máté szavazatbontó biz. tagja	11
Csák Máté időszaki tanács póttagja	16
Csák Máté egyh. törvénytervezetet vizsg. biz. tagja	28
Cseh Ferencz kügyi tanító elleni panaszt az egyházlátogató küld. megvizsgálja	12
Csernák Béla az egyh. törvénytervezetet vizsg. biz. tagja . .	28
Csillag Lajos tanácsbírónak választatik	3
Csillag Lajos közalapi biz. tagnak választatik	17

	Szám
Csökmői lelkészválasztás megerősítettik s az egyház bekebelezési díjat fizet	35
Egyházak képviselői igazoltatnak (rendk.)	2
Egyházak képviselői igazoltatnak	2
Egyházmegye ujonnan választott tisztviselői esküt tesznek . .	6
Egyházmegyei vil. tanácsbírószágra a szavazás elrendeltetik .	11
Egyházmegyei ügyésznek dr. Thury Kálmán megválasztatik .	15
Egyházmegyei különböző pénztári számadásokról jelentés . .	24
Egyházi új törvénytervezet átvizsgálása küldöttségre bízatik .	28
Egyházak osztályozása	29
Élesdi lelkész a belhivatalnokok kifizetéséről jelent	60
Esperesi irattár átvételére küldöttség	8
Esperes időszaki jelentése	10
Esperes a szavazatbontó bizottság elnöke	11
Esperes a közalapi bizottság elnöke	17
Esperes az orsz. lelk. gyámint. számvizsgáló biz. elnöke . .	18
Esperesi számadásról jelentés	24
Esperesi hivatalnak a vidéki egyházakkal távbeszélővel összeköttetése	39
Eszenyiné Beksy Zsuzsanna felebbezése	42
Fugyivásárhelyi egyház szavazatának be nem küldését igazolja	3
Fugyivásárhelyi egyház iskolaházának újjáépítésére engedélyt nyert	51
Gasparik Zoltán bucsai állomásfőnöknek köszönet	34
Hegyesi Márton vil. tanácsbírónak megválasztatik	3
Hegyesi Márton szavazatbontó biz. tagnak megválasztatik . .	11
Hegyesi Márton időszaki tanács pótagjának megválasztatik .	16
Hegyesi Márton egyházi törvénytervezetet átvizsgáló biz. tagjának vál.	28
Hegyesi Pál egyhm. vil. jegyzőnek megválasztatik	3
Hegyesi Pál az esküt leteszi	6
Hegyesi Pál szavazatbontó biz. tagul megválasztatik	11
Helyettes esperes a gyűlést megnyitja (rendk.)	1
Helyettes esperes a gyűlést megnyitja	1
Herczegh Kálmán bihari tanító esküt tesz	20
Időszaki tanács megalakítása	16
Jelentés a pósalakai ügyben	40
Juhos Lajos bihari tanító esküt tesz	20
Kiss Antal az egyh. törvénytervezetet vizsgál. küldöttség tagja	28

	Szám
Kiss Elek vil. tanácsbírónak megválasztatik	3
Kiss Elek szavazatbontó biz. tagnak megválasztatik	11
Kiss Elek időszaki tanács rendes tagjául megválasztatik	16
Kiss Elek egyházi törvénytervezetet vizsgál. küldöttség tagja	28
Kismarjai egyház vegyes iskolájáról jelent	59
Közpénztár átadására bizottság	9
Közpénztári számadásról jelentés	24
Közpénztár alapszabályainak módosítása	27
K.-nagy révi missiói lelkész jelentése	34
Konrád Géza indítványa a távbeszélő ügyben	39
Kügypusztai iskolai mulasztásról jelentés	57
Lelkészerőtekezlet felterjesztése az új egyh. törvénytervezetről	28
Lelkészsági pénztár számadásáról jelentés	24
Lelkésztemetk. segélyegyleti pénztár számadásáról jelentés	24
Lelkeszi könyvtár pénztári számadásáról jelentés	24
Lévai Mihály nagykeréki-i lelkészségben megerősítették s díjat fizet	36
Lévai Mihály egyhm. egyh. jegyzőnek megválasztatik	3
Lévai Mihály egyhm. egyh. jegyző esküt tesz	6
Lessi körlelkészség szervezése	33
Lorántffy Zs. egyesület ügyében szatmári egyházmegye átirata	37
Lökös János szénabér törlése iránti kérvénye	54
Hj. Lucskay Bálint kérvénye gyámintézeti tartozás ügyben	56
Magyar Mihály kérvénye gyámint. ügyben	53
Magy. Prot. Irod. Társaság kérvénye	30
Mezőtelegdi egyház szabálytalan szavazatát igazolja	3
Mezőtelki-i egyház legelőper ügyében egyháztog. küldöttség járjon el	41
Mészáros Ferencz h.-k-pályi-i tanító esküt tesz	20
Miskolczi Árpád vil. tanácsbírónak választatik	3
Miskolczi Árpád szavazatbontó biz. tagnak választatik	11
Miskolczi Árpád időszaki tanács póttagjának választatik	16
Miskolczi Árpád egyh. törv. tervezetet vizsgál. biz. tagnak vá- lasztatik	28
K. Nagy Sándor vil. tanácsbírónak megválasztatik	3
Nagykeréki-i lelkészválasztás megerősítették s az egyház díjat fizet	36
Nagyvárad néhany presbyter felebbezése az egyházi esperesre adott szavazata ellen (rendk.)	4

	Szám
Nagyvárad felebbezési ügyben egyhm. illetékessége . (rendk.)	4
Nagyvárad leányinternátus pénztári számadása	26
Nagyvárad tanítónőképző ügyében bizottság jelentése	31
Nagyvárad tanítónőképző ügyében nagyszalontai egyhm. elő- terjesztése	31
Nádudvari Lajos tanácsbírónak megválasztatik	3
Nádudvari Lajos lelk. gyámint. pénztárnoknak megválasztatik	3
Nádudvari Lajos eperesi irattár átvételére kiküldetik	8
Nádudvari Lajos időszaki tanács rendes tagja	16
Nádudvari Lajos közalapi bizottság tagja	17
Országos közalapi bizottság megalakítása	17
Orsz. lelk. gyámint. számvizsg. bizottsági tagok megválasztása	18
Orsz. lelk. gyámint. pénztári számadásáról jelentés	21
Orsz. közalapi számadásról jelentés	22
Orsz. közalapi járulékok 1903-ra	22
Örvéendi egyház iskolai tandíjösszege megerősítve	45
Paptamási presbiterium az egyházközséggyűlés határozatát meg- felebbezi	38
Pereko Imre pelbárthidai tanító esküt tesz	20
Péter Mihály adótörlesztés iránt való kérvénye	53
Pósalakai ügyben küldöttségi jelentés	40
P.-Toldi egyház iskolaépítési számadását az egyházlátogató küld. megvizsgálja	44
Ritoók Zsigmond egyhm. gondnoknak megválasztatik	3
Ritoók Zsigmond az egyh. törvénytervezetet átvizsg. küldött- ség tagja	28
Séra Ferencz siteri lelkész káplántartási kérvénye	46
Sulyok István esperesnek megválasztatik	3
Sulyok István hivatali esküt tesz s székét elfoglalja	4
Sulyok István a közig. pénztár átadására kiküldetik	9
Sulyok István az egyh. törvénytervezetet átvizsg. küldöttség tagja	28
Szatmári egyházmegye átirata Lorántffy Zs. egyesület ér- dekében	37
Szavazatbontó biz. a választás eredményét bejelenti	3
Szavazatbontó biz. a nagyvárad egyház esperesre adott sza- vázatának beszámítására utasítatik (rendk.)	5
Szavazatbontó bizottság megalakítása	11
Szabó Károly esperes halála felett társegyházmegyék részvétirata	14

Szemes László tanácsbírónak megválasztatik	3
Szemes László h. esperesi működéséért köszönet	4
Szemes László közig. pénztár átadására kiküldetik	9
Szemes László az időszakai tanács rendes tagjául megválasztatik	16
Szemes László orsz. lelk. gyámint. pénztárvizsg. biz. tagnak megválasztatik	18
Szemes László egyh. törvénytervezetet átvizsg. küld. tagja .	28
Szentpéteri Gábor bojti tanító esküt tesz	20
Szigeti Elek az internátus ig. biz. tagjául megválasztatik . .	19
Szigeti Elek egyh. törvénytervezetet átvizsg. küldöttség tagja .	28
Szórványok újabb beosztása	33
Szunyogh Péter halála felett egyházmegye részvéte . (rendk.)	3
Szunyogh Péter vil. tanácsbírónak megválasztatik	3
Tanítók eskütétele	20
Tanító gyámintézeti pénztár számadása	24
Tataros központtal missiói körlelkészség állítása	33
Tatár Zoltán vil. jegyzőnek megválasztatik	3
Távbeszélővel összeköttetése az eperesi hivatal és vidéki egy- házaknak	39
Dr. Thury Kálmán egyhm. ügyésznek megválasztatik	15
Dr. Thury Kálmán egyh. törvénytervezetet átvizsg. küldött- ség tagja	28
Váncsodi egyház tökesegély elszámolása egyh. küldöttségnek kiadatik	13
Váncsodi egyház takarékmagtári alapszabály módosítása hely- benhagyva	49
Váncsodi egyház templomjavítása s e célra kölcsönfelvétele jóváhagyva	50
Váncsodi lelkész az ismétlő iskola ügyben jelent	61
Varga Béla h.-k-ujlaki tanító esküt tesz	20
Varga Gyula csatari leánytanító kérvénye iskola fűtési ügyben	58
Veress István egyhm. egyh. jegyzőnek megválasztatik	3
Veress István egyhm. egyh. jegyző esküt tesz	6
Veress István egyh. törvénytervezetet átvizsg. küld. tagja . .	28
Zagyva Gyula a kügypusztai iskolamulasztásról jelent . . .	57
Zsákai egyház földhaszonbérleti szerződése megerősítve . .	55
Zsigmond Ferencz közig. pénztárnoknak megválasztatik . . .	3
Zsigmond Ferencz esperesi irattár átadására kiküldetik . . .	8

